SYLVÆ
THOMÆ CEVÆ
è Soc. JESU.

MEDIOLANI, MDCCXXXIII.

Ex Typographià Josephi Malatestæ.
Superiorum permissu.

POMPEJUS DE FRANCHIS
è Soc. JESU
PRÆPOSITUS PROVINC. IN PROVINCIA MEDIOLANENSI.

CUm librum, cui titulus est SYLVÆ à P. Thoma Ceva nostræ Societatis, conscriptum, aliquot ejusdem Societatis Theologi, quibus commissum fuit, recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultate nobis à P.N. Tyrso Gonzales Præposito Generali communicata, concedimus, ut typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur.

Genuæ 24. Junii 1699.

POMPEJUS DE FRANCHIS.

Die 10. Decembris 1732.

REIMPRIMATUR

F. P. T. Campana Sac. Theol. Magister, ac Commissarius S. O. Mediolani.

Dom. Crispus Par. SS. Vict., & 40. Martyrum pro Eminentiss., & Reverendiss. D. D. Cardinali Odescalco Archiep.

Gallarinus pro Excellentiss. Senatu.

FONS DELUSUS IDYLLIUM.

PARIDI MARIÆ SALVAGO
Patritio Genuensi.

FOns vitreus de rupe suâ descenderat, urna
Maternæ impatiens. Neptuni scilicet arva,
Nereïdumq; domos; & tecta algosa marinæ
Doridos infelix visendi ardebat amore.
Ergo per & scopulos præceps, per & invia saxa,
Perque silentum umbras nemorum noctesque diesq;
Accelerans gressus læto cum murmure, tandem
Avius ille diu quæsita ad littora venit.
Ah miser! ut longè vidit contermina Cælo
Stagna immensa; & murmur aquæ, ventosque sonantes
Audiit; ut propiùs raucos timido pede fluctus
Attigit, ut demum lymphæ dedit oscula amaræ;
Infelix ore averso salsam expuit undam
Illico, perque genas lacrymæ fluxere; nec ullâ
Vi potuit pronos latices à gurgite ferus
Vertere. Quas non ille Deas terræque marisque,
Nerinen, glaucamque Thetim, & viridem Amphitriten,
Atque Ephyren surdas nymphas in vota vocavit!
O Galatea! o nata mari pulcherrima Cypri,
Quam veræ lacrymæ tangunt! o cærula Doris!

O pater! o pelagi rector, Neptune, tremendi!
Sed querulas voces venti per inane ferebant.
Heu quid agat, quò ſe vertat, quæ numina poſcat?
Quod reſtat morituro, anceps ſe torquet arenâ,
Innectitque moras, & eundi obſtacula quærit,
Horriſonam hàc illàc fugitans exterritus undam:
Quid volui demens? quò me malus impulit error,
Ajebat lacrymans. Nam quid, ſæviſſime prædo,
Exiguus poſſim deſerto in littore rivus,
Inque tuis regnis? ſimul hæc, ſimul ora profundi,
Ora procelloſi Nereï liquido ſale puras
Inficiens lymphas argentea Nympha ſubibat.
Hanc, PARI, necdum etiam noſti? Tua ſcilicet illa eſt
Pulcifera, immitis quam glarea cogit in æquor
Contortæ vallis per iter laceram undique ſaxis.
Nec priùs aërias ſaltem propioris Arenæ
Interlabi ædes potuit peregrina, nec illis
Deliciis moritura frui; non ardua rura,
Non hinc atque illinc regalia cernere tecta:
His equidem viſis, curſim licèt, inclyta Nympha
Æquiùs interitum credo, & ſua fata tuliſſet.

AD

AD ROSAM HYEME NATAM.

IDYLLIUM.

AH! quid agis, tenera in nivibus virguncula? Si te
Ille puellarum raptor, qui circuit hortos;
Aut Aquilo, aut niveis inimicus floribus Eurus
Viderit, heu, laceram prædo vehet ille per auras.
Frustra erit & fletu & precibus lenire furentes:
Non illi parcunt nisi quercubus, aut cyparissis,
Hirsutisque rubis nemorum, aut immanibus ornis;
Omnia bella vorant, & acerbo funere perdunt.
Ah misera, ut glacie, atque hyberno frigore palles
Candidior nivibus! Quæ te manus aspera jussit,
Intempestivam prorumpere? Carduus horrens
Ipse timet brumam, metuunt ipsæque decembrem
Intonsæ pinus & robora: Quæ tibi, virgo,
Adversùs diras glacies, adversùs & imbres,
Lapsurasque nives fiducia? Sic ego; At illa
Circùm prospiciens latè omnia cana pruinis,
Heu, se desertam flebat, fletuque decora
Usque adeò visa, & pulchro sic palluit ore,
Ut Boream, atque ipsos lacrymis inflexerit Euros:
Sed non infelix noctes tolerare serenas
Sub dio potuit, riguitque tenerrima, adustis
Frigore præ nimio foliis lactentibus. Atqui
Sic quoque Amadriadum, & Cypriæ rapit oscula matris.

Ipsi flent circùm, posito jam flamine, venti.
Quippe gelu ut rigidum sensit, se claudere frustra
Conata est viridi calatho, nec profuit omnes
Implorasse deas: manus illam frigida mortis
Florilegæ tetigit, quo tactu cuncta rigescunt
Mortifero compressa gelu, lucemque relinquunt.
Sit malè virginibus, quibus est ea cruda voluptas
In seram brumam tam dias cogere velle
Anni delicias. Sed tu modò lætior hortis
Elysiis vernas, nec posthac frigora sæva,
Nec Boream metues. Tu regnis addita Ditis,
Quò properat quidquid pulchrum est, oblivia fugis
Consita Lethæâ in ripâ: Te divâ capillis
Inseret ipsa suis Proserpina. Nunc Hyacynthi
Flent tecum, & nivei Narcissi, quos premit illic
Sors eadem, & Clymene, & nati de sanguine Adonis
Purpurei flores, atque ipsa miserrima Laurus,
Nympha olim nemorum. Violæque, & pallida Myrrhis.
Illi etiam miseri sua fata & vulnera plorant,
Inque suis foliis monstrant insignia mortis.
Terge tuos igitur, terge, ò pulcherrima, fletus.

AN-

ANTONIO MALLEABEQUIO,

Viro eruditiſſimo.

De ſtatuâ celeberrimâ militis cogitabundi in Mauſoleo veteri magnorum Ducum Hetruriæ, ubi noctis ſimulacrum elegantiſſimum.

EPISTOLA.

NEſcio quid tetrum menti mihi jam diu inhæret,
Meque agitat: nec terrorem, nec ſomnia ferre
Ulteriùs poſſum. Cùm me tua nuper haberet
Alma per autumnum Florentia, Mauſoleum
Regum Hetruſcorum ſubii, vetus illud, ubi nox
Sculpta, urnæq; Ducũ: Jam noſti. Harum inſidet uni
Bellator meditabundus, cui nubila frontem
Cura gravat, quam læva manus regit. Id quoq; noſti.
Hunc ergo armigerum lævâ dextrâque ubi totum
Attonitis oculis obii, jam veſpere ſero;
Cùm demum abſcedens obtutus uſque tenerem
Intentos, vidi galeâ nutare, moveri,
Reſpirare auras, & quiddam dicere velle.
Quid vellet porrò haud ſubiit tunc poſcere; nocte
Quippe incumbente urgebar; ratus inſuper, ut fit,
Deluſos oculos vivi ſpecie ſimulacri.
At nunc ille ferox miles noctesque dieſque,
Effigie ante oculos præſens, mihi turbidus adſtat.
Atque arma, atque ora, & magis alta ſilentia terrent.
Quin etiam in ſomnis me pallida turbat imago.
Hunc ſemel aggreſſus volui placare canoro
Terribilem plectro; quo viſus tollere ſenſim

Triste supercilium, atque atram dispellere nubem:
Hinc scitari ausus, num musas nosset. At ille,
Has ego in Italiam retuli, inquit: Vixque ea, rursum
Apposuit fronti lævam, nec plura locutus.
Hæc spectri series. Nunc abs te scire laboro
Quis Deus, aut Heros priscus se marmore in illo
Abdiderit; vestra siquidem fortasse superstes
Re super hâc aliquod monumentũ extabit in urbe:
Præterea Phidias ne, an Praxiteles opus istud
Extuderint (nec enim nostris eã gloria seclis)
An potiùs scalpris tota insudaverit olim
Græcia, scire velim. Sed & illud nosse peropto
(Da veniam votis) sacrâ nunquamne locutus
De statuâ, nunquamne oculos, aut ora levarit.
Nam fieri vix posse putem quin denique lassus
Interdum meditandi, altæ fastidia mentis
Aut voce, aut oculis, aut nutu expresserit unquam;
Postremò id supplex oro, placabile nobis
Redde istud tacitum numen, ne sæviat usque,
Neve animo pavidisque oculis sese ingerat ultra.
Nam quid ego possim? qua spe? quid pervigil adstat?
Non ego sum vates, qui musas, quas dedit olim
Italiæ, Italiâ possim retinere fugaces,
Si fortè hanc tacito nutrit sub pectore curam:
Quin tibi, sic merito, mentẽ hanc & munera mãdet;
Tu potes intra alpes monitis plausuque fovere
Sopita ingenia, & stimulos adjungere tardis.
Hoc erat ut te carminibus longinquus adirem;
Tuque importunis (si quid potes) annue votis.

Hujus statuæ auctor Michaël Angelus Bonarota. In eã verò expressus Laurentius Mediceus Musarum, bonarumq; artium Pater. Vasarius in vita Mich. Ang. Bon.

De

De linguâ latinâ, & de veterum imitatione.

NICOLAO JANNETASIO è Soc. Jesu.

EPISTOLA.

Dura mihi pedica est, onerosaque sarcina, ut œstro
Incaluere aures, & mens salit ebria vivis
Excita imaginibus; verba inter prisca togati
Eloquii trahere usque moras, & pendere voces
Simbellâ, quænam sub Oajo Cæsare, puro
Ex auro, quæ mixta cupro sub Cœsare Galbâ,
Arbitrio nec posse meo decernere quicquam,
Assensum donec dederint Patres Conscripti,
Qui Latio præsunt. Hæc sancta, sed hispida jura
Quantum addunt senii majestatisque latinis
Carminibus, tantundem adimunt genii atque juventæ.
Nam vivæ Charites, Veneres, risusque, jocique,
Et lacrymæ, & quidquid natura poëtria sæpe
Ingerit ultro animis; ut grato carmine vulgus
Detineant hominum, nativa vocabula poscunt,
Et vegetam linguam; geniusque, ubi mente refulsit,
Ipse suas secum citharas, peregrinaque serta,
Atque improvisos flores, sua munera defert.
Quod si aliter canere ipse velis quàm præcipit, ille
Impatiens revolat Parnassi in culmina; teque

Patrum inter consulta moras litesque ferentem
Cum Varrone sene, & Vallâ, Orbilioque relinquit.
At non Vergilius tot Grajûm verba modosque,
Grammatici quanquam pro finibus arma moverēt,
Romuleas timuit primus traducere in aures;
Nec lychnum Latia quondam Pater Ennius urbe
Donavit, veniam priùs indulgente Senatu.
Quisque, ut materies, ut res inventa ferebat,
Eloquii formam prudens cautusque novabat.
Hæc tantùm nos jura ligant, ut turpe nefasque
Jam sit priscorum placitis discedere. Quo fit
Ut sit certa styli ratio, quam quisque sequatur,
Nec sperare queas veterum transcendere quenquā;
Quid possit vates, quem non audacia tollat
Sublimem? cui non animosa superbia laurum
Ostendat? qui rumpere iter per devia primus
Non speret? Te Roma olim si prisca tulisset,
Non ad Virgilii numeros, reor, æmula Syren
Instrueres nautas; nec tu, Rapine, Maronis
Ad citharas pariter fidibus concordibus hortos,
Et flores caneres. Non hic color esset utrique
Scribendique stylus; sed quem sua cuique dedisset
Secreti vis ingenii; quam nempe Catullus,
Quam Flaccus, quam Papinius, Marsusque secuti
Tam vario inter se ore canunt, quàm quisque suum met
Exprimit ingenium. Quanto discrimine distant
Carmen, ad exemplum quod fingitur, & quod ab ipsâ
Indole sponte suâ manat! Namque istud eundo
Acquirit vires; huic indefessa voluptas
Assidet, huic pernox, & jugis lector inhæret;
Nec, postquam legit tercentum carmina, versis
Explorat chartis an adhuc pars multa supersit:
Sed

Sed cupit ultra etiam, si posset, tendere metas;
Usque adeò res ipsa tenet, fallitque legentem,
Quæ sic translucet puro de carmine, ut, instar
Perspicui vitri, nil verba obtenta morentur
Intuitus animi. Qui possit talia vates,
Cui mens insueto si quando exarserit œstro,
Ni veterum quisquam stadio versatus eodem
Comiter arreptum sua per vestigia ducat.
Ille nihil tentare queat? Verùm audio contra
Quid moneas, vocesque tuas & murmura ab usque
Surrento vehit aura loquax. Nam quis vetat, inquis,
Ne genium ad veterum leges normamque sequaris?
Pingere qui didicit quondam, Urbinate magistro,
Romuleâ cognomentum sortitus ab urbe
JULIUS; ut formam pulchri semel hausit, an ille
Italicis sic exemplaribus hæsit Apellis,
Ut non marte suo Phlegram, immanesque gigantas,
Fulmineumque in nube expresserit axe tonantem?
Quæ simul ac videas exclames, *Julius hic est*.
Paulatim in mores studiosa imitatio transit,
Si tamen ingenua est; non illa pedissequa, ad omne
Demissa obsequium. Nam pulchri est ardua quædam
Seu species, seu forma, suo quæ numine sese
Continet à rebus secreta. Hanc Grajus Homerus.
Teïus hanc vates, hanc Pindarus, & Maro, primi
Suspexere; dehinc alii, quo quisque tuendi
Scrutandique acie pollebat firmiùs. Atque hinc
Quæ quisque obtutu potuit subducere furtim
Transtulit in carmen. Nec cuiquam se Dea prorsus
Indulsit; tantùm illa sui vestigia quædam
Dispersa hàc illàc diverso in carmine liquit.
Jam quid agit prudens vates? Vestigia solers

Hæc

Hæc eadem quærit; quibus ut semel hæsit, ut
omnes
Hàc illàc sparsas Veneres collegit; in ipsam
Tollit & ipse Deam sublimis lumina, siquid
Non observatum pridem senioribus illis
Surripere inde queat: quod ubi subduxerit, olli
Et verba & numeros Latium, quibus indiget,
omnes
Suppeditat; quin ipsa suas quoque Græcia voces
Commodat, ornatusque omnes, quos possit in usus
Derivare suos. Atque his munitus utrinque
Præsidiis, quid jam, quæso, morosior ultra
Poscat adhuc genius? Verùm tibi Græcia, quanta
est,
Ignota est, vereor, tellus; fortasse nec omnis
Explorata tibi Latii regio undique, nec tu
Flaminiâ fortasse viâ discesseris unquam,
Pulvereum per iter plaustra & carpenta secutus:
Nec, quantùm lævâ dextrâque supersit agrorum
Et nemorum, satis usque vides. Hinc illa togati
Eloquii pedica, hinc tricæ, consultaque longa
Cum Varrone sene, & priscis auctoribus. Audis?
Audio, namque meas demens mihi buccino in
aures
Ipse met, inque tuas ultro meme induo voces,
Quas plus exacuo quàm tu, humanissime, velles:
Meque adeò imprudens per ludum vulnere læsi,
Cui nunc in promptu jam non est posse mederi.
Sed patere hoc etiam, rogo te: non multa super-
sunt
Carmina, quæ te distineant. Torquatus ad omnes
Delicias Latii finxit flexitque poësim.
Nec non Eridani cycnus, qui carmen in unum
Miscuit heroas nymphis, & amoribus arma,

Quan-

Quanquam aliud sortitus iter: de fontibus iisdem
Multa hausit tamen: & Charites Veneresque pelasgas,
Quas ad nos ausus nemo deducere, primus
Italicæ linguæ Cabrerius addidit. Ecquis
Et nos in priscum sermonem inferre vicissim
Nostra vetat? cur non commercia mutua? cur non
Hinc atque hinc opibus collatis utraque lingua
Ditescat? Sed enim crispabit Gallia nares:
Quæ nunc è Pindo musas regit arbitra. Quid tum?
Illa suas quoque delicias, inventaque vatum,
Quos habet insignes, Evandri in regna latini
Deducat. Certis at finibus undique septum
Est, inquis, sacrum Latium, quos transgredi, & ultra
Tendere si liceat fidenter cuique, vetusta
Barbaries sensim redeat, cultuque profano
Omnia silvescant. Fateor; verumtamen hoc est
Quod queror & doleo. Namque hinc fit, ut ipsa canendi
Materies argumentis nisi consonet iisdem,
Quæ veteres cecinere priùs; mihi multa supellex
Versibus ornandis, & fandi copia desit.
Ipse novas etiam Lucretius addere voces,
Illustraturus Grajorum inventa coactus,
Propter egestatem, Latio dum lingua vigebat.
Jam quid agam, si festivo, quo Bernia quondam,
Corripiar Phœbo? Quid si fila aurea tangens
Melpomene inspiret, Cœlo delapsa, Petrarcæ
Divinos numeros, quos sola intelligit auris
Itala, nec quævis? Qui possim æquare canendo
Tum musæ ingenium, similique assurgere plectro?
Hinc pereunt inventa fere omnia, quod nequeam res

Con-

Conveſtire novas, niſi panno jam antea in uſus
Longè alios ſecto, reſuendo rurſus, ut aptè
Congruat. Atque id poſt multos fac conſequar annos;
Quid tum? Continget demum laus illa decembri
Frigidior, quòd ſim purè nitidéque locutus.
Hoc eſt teſſellas varias ſic arte locarim,
Ut commiſſuræ lateant, & lumina fallant.
Hæc ego. Tu verò hæc contra. Nam eadem quoque noſtræ
Relligio, & cuivis cultæ cuſtodia linguæ,
Ut nulli temerè peregrinos addere comptus,
Atque modos liceat, niſi paulatim arbiter uſus
Annuerit. Nec propterea qui carmina cudit
Italicis formis, uſu longo ante receptis,
Laudatur, veluti ſeriem commiſerit aptè
Centonum, aut veterum phraſium populaverit arcam.
Nec refert quod non poſſis latio ore Petrarcam
Reddere: nec Thuſco fas cuiquam reddere plectro
Virgilium; ad vivum quem nemo expreſſerit unquam.
Nimirum cunctis dedit hoc natura poëtis,
Ut majus fortaſſe aliquid poſſint; ſed idem met
Omnino alterius nequeant præſtare ſequendo.
Huc omnis lis ergo redit, quòd verba novare
Non poſſit Latium. Verùm fac poſſe; quid inde?
Evaſurum ideone putes opulentius? Erras.
Nam vivæ & vegetæ linguæ quantum advenit annis,
Tantundem pariter paulatim deperit. Atque hinc
Quæ placuere olim, ceu jam deſuetus amictus,
Nunc neglecta jacent. Contra Latius tenor idem;
Fonte impermixto, puriſſimus uſque perennat:

Quæ-

Quæque olim fuerat, manet, æternùmque manebit
Gratia, majestas, candor, vis, atque juventa.
Hæc tu. Sed pleno jam margine epistola litem
Protrahere ulteriùs prohibet. Quod si usque liceret,
Nec calamo obstaret jam ferme exhausta papyrus;
Poscere adhuc vellem qui possim carmina sacra
Fingere; cùm latiæ linguæ pars magna Deorum
Nominibus vanis, cultuque infecta profano,
In nostros nequeat, nisi vi, descendere ritus:
Deinde nova in lucem quotquot molimina cudunt
Irrequietæ artes, hæc longo ambire necesse est
Circuitu, ut Cajus Rabirius, atque Cethegus
Exaudire queant seclis incognita priscis
Belli instrumenta, atque inventa recentia mille:
Adde quod aoniis numeris pars plurima vocum
Adstringi nequeat, ceu cùm brevis una duabus
Hinc atque hinc captiva urgetur syllaba longis,
Quale tibi est nomen, cui Syren substituenda est,
Ne peccet carmen. Quid verò cætera sempiterno damnata exilio, atque exclusa Helicone
Nomina commemorem, nunquam, nisi corpore secto,
Ventura in carmen? Sed & illud non leve, quod sint
Multa etiam in Latio desueta & rancida Plauti,
Lucili atque Ennj. Postremò scribere doctis
Cogimur & pueris tantùm. Sic judice vulgo
Nostra carent, cujus plausum strepitumque poëtæ
In primis spectare solent; rectissima quando
Plerumque est populi concors sententia, quem non
Abripit invidiæ livor; pulchrumque venustumque
Agnoscit duce naturâ; quanquam haud sciat artē,
Nec sibi cur placeant norit. Solimæida Tassi,
Quanquam multa olim linguæ non usque probatæ,

Nec

Nec ſatis excretæ culparet Hetruria, lauro
Donavit vulgus. Vulgus quoque tempora lauro
Virgilii cinxit, cùm docti ad ſidera ferrent
Ennium: Et egregium, Ferraria quem dedit olim,
Italiæ vatem, fruſtra illum, ut traditur, aula
Neglexit: vulgus contra ſtetit, & meritâ aurâ
Suſtulit Eridani cycnum. Sed carmine cogor
Innuere hæc curſim; ſiquidem vix charta calendas
Accipit, ut prope vix poſſim ſubſcribere nomen.

IN VENTOS

VIRO CLARISSIMO

ANTONIO MALLEABEQUIO.

SUb dio expositus pictâ mihi flavus in urnâ
Lapso improviso præceps amaranthus ab alto,
Aëris emensus viginti circiter ulnas,
Decidit. Hunc noctu speculæ de margine, venti,
Vos exturbastis: Nam vobis pessimus hic mos,
Aggressis frustra veterem convellere quercum,
Postquam illa & strepitus & flamina inania risit,
Vim vestram in teneros & inermes vertere flores.
Testis ego: Illa omnis nemorosa Ligustidis ora
Margaridos, vobis populata exutaque cedris;
Præque aliis mea quondam hospes Venerosia villa
Quæ mihi restituit lauros, desuetaque plectra.
Quæ vos Riphæis de montibus huc agit ira,
Terrivagi errones? quibus & mare, & undique tellus
Succutitur; quos Flora timet, quæ nunc anemonas,
Nunc violas sparsas, & humi versos calathiscos
Repperit, & Nymphis sæva infortunia narrat.
Sic vos nutu adigat pater Æolus æquore salso
Noctes atque dies invitam urgere biremem
Fœtam alicâ & scombris usque ad Malabarica regna
Inde, ubi anhelantes in vestra redibitis antra,
Ille iterum jubeat pendentia lintea fune,

Tunc

Tunc lota, & nigrùm guttantia, nube latentem
Siccare ad solem. Quondam unus de grege vestro,
Anxure dum somnos carpebam nocte fenestris
Extemplo patefactis irruit, astraque coram,
Et rutilam Lunam sudo reseravit Olympo.
Quo strepitu excitus, nigrum cacodæmona ab orco
Immissum extimui. Rursum alter de grege eodem,
Verbanos dum trano lacus, è valle repentè
(Namque ibi in insidiis prædo sub rupe latebat)
Adfuit improvisus agens pluvio axe procellam;
Mersissetque ratem, nisi me florentibus ulmis
Insula, quæ medio surgit pulcherrima stagno,
Borromæorum statio, discrimine in illo
Obvia sub noctem portu servasset amico.
Illinc ad Rummum versus (hoc namque latroni
Nomen erat) Per me, dixi, nunc utlibet effla,
Et mugi, atque istud solido de marmore tectum
Excute quantumvis, &, si potes, aufer in auras:
Hæc tutò in tenebris, cœnatus splendidè, & alto
Compositus strato jactabam. Murmure Rummus
Interea in multam noctem latrabat inani.
Si sapis, Antoni; telas, aut vitra fenestris
Adde tuis, oro; ne, si semel agmine facto
Prædones isti irruerint, susdeque tuorum
Congeriem immensam vertant rapiantq; librorum.
Rides: Nam, quamvis dispersa volumina cuncta
Surriperet Boreas, memori tamen omnia mente
In tuto deposta tenes, nilque hæc mea curas
Carmina, quæ frustra in volucres effudimus auras.

EN-

ENSIS FERRUGINEUS

Armariæ officinæ signum.

PROSOPOPOEJA.

Qui ferrum exacui limâ, argillâque poliri,
Vincirique auro capulum, aut de more coruſcam
Laminulam lateri ſociam cupis, huc ades. Index
Longævus ſum, qui loquor, aëre pendulus enſis,
Jam multo ſenio ſquallens & inutilis, haſce
Ante fores. Bello emeritus, poſt prælia multa
(Nam præſens vidi memorandam ad ſtagna Ravennæ
Gaſtonis juvenis cladem, & miſerabile fatum:
Vidi & Lotrechium furiis immanibus actum,
Cùm pugnam Helvetii non æquo tempore vellent:
Jamque priùs Guelphas, Ghibellinaſque ſecutus,
Nunc has, nunc illas partes, miſeranda per agros
Funera, perque domos, & Thuſca per oppida paſſim
Edideram ſtrages) poſt tot fera prælia tandem,
Bello, ut dicebam, emeritus, longo obrutus ævo;
Jam nunc invalidusque ſenexque hos ſervor in uſus,
Signum ex hoc tigno ſuſpenſum: hoc munere fungor.
Hinc auro illuſos currus, ſellaſque volantes
Ire redire diu, famulorumque agmina cerno:
Heu quos in trivio juvenes, quas pulvure odoro
Cæſaries ſparſas video! Quantùm, Itala tellus,

Italiæ veteri distas! Quò bellicus ille
Cessit amor ferri, & primævæ gloriæ gentis?
Illa arma, illi enses fuerant, quos Martia campis
Temporis illius pubes invicta gerebat.
His Albericus princeps, & magnus alumnus
Sfortia, & Urbinas ille inclytus; hisque Columna;
Mastinusque ferox, aliique his ensibus, inquam,
Confisi, longis protecti corpora scutis,
Solibus, & brumâ durati in bella ruebant:
Tunc fortes validosque viros, firmisque lacertis,
Haud timidos nocturnæ auræ, eoæque pruinæ,
Roboribus natos ætas generosa ferebat.
Nondum Italis cocolatem advexerat India, nondū
Musica nocturnis scenis vitiaverat aures,
Nec capiti glabro summiserat Anglia crines:
At juvenes in equis tonso de more capillo
Membra exercebant venatu, aut ludrica Equestris
Congressi campo Martis simulacra ciebant,
Ferratâ dextrâ strictis ingentibus hastis.
Nunc verò ensiculis auro argentoque coruscis
Res agitur: meque illo Orlandi tempore natum
Fusbertæ æquævum gens istæc pumila ridet.
Quos ego.... Fac ausint mecum descendere in arctum
Certamen: ferrugineus fractusque senectâ
Ut sum, dispeream, si non tironibus istis
(Mecastor) fulvam lamellam in fragmina centum
Disiiciam, intortum capulo quamvis gerat aurum,
Inque apice extremo fulgens scintillet jäspis,
Talia jactabat; nam portæ in limine durus
Cantaber empturus frameam, veteremque bipennem
Constiterat, qui dicta oculis, nutuque probabat.

De

De Muribus & Fele.

APOLOGUS.

COncilium mures quondam fama est iniisse
Semiruti tecti sub fornice. Nocte silenti
E patriis loculis venere, arcisque repostis
Quotquot rosa colunt armaria, quotque salignis
In pluteis habitant, aurigarumque latebris;
Qui mactris, ollisque latent, taurinaque lora;
Atque adipem, atque unctas ocreas, & glutina mordent;
Et quibus est noctu bellum cum gliribus, & quos
Jejunos saturant, infelix esca, libelli.
Laureæ, Ephemerides, trita usu Onomastica; amantum
Commentorioli, miserandaque carmina vatum.
Consedere omnes suffragia collaturi
Re super ingenti. Senior quos inter Erauxtes,
Concilii præses, qui multâ nocte Platonem,
Marsiliique vetus prærroserat ante volumen,
In medio cœtu sic fatus. Seriò agendum
Inter nos, Patres, & sedulò decernendum
In genus invisum feles. Sunt cuique latronum
Nota odia, & nostræ passim discrimina gentis.
Nusquam tuta domi penetralia, rimula nulla,
Aëriusque imbrex, paries, testudo lacunar,
Quò non sese ungue insinuet teterrimus hostis:
Pervia quippe illi sunt ostia quæque, relicto
Orbe cavo, quà se furtim nequissimus infert,

Per-

Percurſatque omnes noctuque diuque penates.
Quid memorem bella & cædes, & cædibus ipſis
Intoleranda magis ludibria? Nos, ubi captos
Perfidus ungue tenet, miſero lentoque fatigat
Supplicio, verſat, reſupinat, jactat in auras,
Indulgetque fugam, rurſumque fugacibus inſtat.
Denique ſemineces ſpirantesque ore prehenſos
Furcifer oſtentat paſſim, victorque triumphat.
Nec fas ulciſci bello tot funera; inermes
Exiguique ſumus. Nequicquam atrocia quæque
Prædoni expetimus: Nequicquam fuſte peremptum
Optamus miſeri: vana eſt ſine viribus ira.
Fraudibus ergo locus tantummodò, fraude ſceleſtus,
Atque aſtu procul arcendus. Vos dicite, Patres,
Vos, lecti proceres, & lumina prima ſenatûs,
Quæ ſpes afflictis rebus, bellique cruenti
Effugium, quæ cuique animo ſententia ſurgit.
Nam dolus hic aliquis niſi vires ſuppleat, aut hinc
In ſylvas campoſque vagi ni pergimus, actum eſt.
Sic ait. Illi autem confuſo murmure ſecum
Multa agitant, multa objiciunt, objectaque ſolvunt.
Exploratores primò diſponere viſum,
Quales conſuerunt in caſtris, ordine certo
Qui vigiles aditus ſervent noctesque dieſque.
Sed rimoſa nimis domus eſt, & ſæpius hoſtis
Improviſus adeſt non obſervabilis ulli.
Culmina ſumma petit, ſaltu emicat arduus, ipſis
Paſſeribus tecto volitantibus injicit ungues;
Nec via ulla potis tot paſſim eludere fraudes.
Quare ineunda via eſt melior; meliorque ea viſa
Agreſtes longè præſtanti corpore mures,
Qui campos, qui ſtagna habitant, nemorumque receſſus,
E patriis Liribus ſocios in bella vocare.

De-

Deliciis non illi urbis, luxuque domorum,
Atque epulis fracti; sed fortia pectora bello,
Audaces animi, solidæque ad vulnera pelles.
At neque plerisque id placitum. Stipendia terrent,
Civilisque metus belli, ne pinguibus escis
Illecebrisque domus capti, gens aspera ad agros
Ejiciat veteres urbanâ è sede colonos.
Hæc potior demum cunctis sententia sedit,
Quam tulit, ut fama est, Turpillus ridiculus mus:
Olli contigerat sedes mundissima tecti;
Tresque ibi jam menses exceptus divite luxu,
Hollandas inter telas sceleratus agebat.
Namque armariolo se subdolus insinuarat,
Ordine ubi mappæ digestæ, & cætera lina,
Quæ cedro exanimi, violis, & amaraco odoro
Compta asservantur textis redolentia cistis.
Horum Turpillus custos, hisque addere lauri,
Quæ deerant, baccas; & olenti spargere lymphâ
Purpureas vittas, ricinia, picta flabella,
Delicias nuptæ spurcissimus ille solebat.
Plorabat misera, & lacrymis convitia dira
Miscebat; quoties puro certantia lacti
Fœda intus maculis bombycina perspiciebat:
Et malè sit muri, ajebat, qui proluit omnia,
Fæcibus atque suis mi spurcat lintea, & omnes
Commaculat limbos, byssoque indormit & ostro:
At te ego, si possim semel hic comprendere, nequam,
Tete ego qui deceant mores, scelerate, docebo.
Necquicquam interea susdeque invertere cuncta,
Deprensura intus prædonem. Fugerat ille
Jam priùs in tutum. Nam prævia Lisa catella,
Quæ gressus semper comitari assuerat heriles,
Ex oricalcho agitans collaria tinnula longè,
Ædibus hinc atque hinc audacula discurrebat.

Quo sonitu admonitus dominæ adventantis, in-
imas
Ille recedebat latebras. Sic luserat omnes
Femineas iras, sic dudum impune latebat.
Historiam hanc coram narrabat fusiùs ille;
Et risere dolum juvenes, nec se tenuere
Longævi patres. Ille autem tempora nactus
(Consiliis nam sæpe jocus dat providus ansam)
Cur & nos, inquit, quando hæc tenet anxia cura,
Non eadem streperis vocalia cingula bullis
Injicimus feli? Nunquam improvisus adesset,
Tinnituque procul se proderet improbus hostis.
Sic ait; & Patres tantisper rem meditati,
Vt faciunt qui vina probant, eaque optima no-
runt,
Inclinare aures utrinque ad pectora, sese
Intentis oculis circumspectare vicissim
Nutibus; unanimes omnes hoc denique velle:
Hoc Poliphon, hoc Licophynax, seniorque
Lichenor,
Artophagusque, omnes illorum è sanguine avorum,
Qui bello quondam ranas sudere palustri,
Quos citharis olim Graiis celebravit Homerus.
Hoc igitur fixum sedet omnibus, omnibus una
Atque eadem penitus concors sententia votis.
Quæritur ergo, oneri qui sese accingere tanto
Pro laribus sacris, patriisque penatibus ausit.
Verùm hic longè aliâ rem quisque expendere lance,
Nemo prior tentare vadum, se quisque fateri
Immeritum, tanti cui cedat gloria facti,
Atque has atque illas (ut fit) prætendere causas:
Huic inventa domi sibi jam penetralia tuta,
Quò neque se insinuet cæli spirabilis aura:
Huic pes exustus dum lampadis ambit olivum,
Stig-

Stigmate quo claudus vix ægrè incedere possit :
Huic nidus natorum ingens in luce relictus,
Quem nisi præpropere abscondat, sibi deguler hostis.
Talibus, incerti quid agant, consulta trahebant
In noctem. Strepitum interea de culmine tecti
Senserat excubitor felis, tacitèque reposti
Fornicis obscuras latebras de more subibat.
Lætitiâ gestire avidus latro, ac pedetentim,
Conscius audacis facti tentare lacunar.
Verùm, ubi nequicquam sese intromittere rimis
Luctatus pede & ungue diu miser institit; iram
Non tenuit, gemitumque dedit: quo fulguris ictu
Percussi, hàc illàc per gypsea rudera cuncti
Haud mora dilapsi subjere foramina nota
Illico: Sic cœtus congressusque ille solutus.

CARMEN ANTIQUUM

A Pythœo Jurisconsulto in avitâ Bibliothecâ repertum, & Justo Lipsio dono missum, cui titulus

PERVIGILIUM VENERIS

CAROLO MARIÆ MADDIO,

VIRO CLARISSIMO

Philosopho, Oratori, & Poetæ celeberrimo.

DUm legeret noctu conferta volumina juris
Juris Cæsarei interpres clarissimus olim
Pythœus; plutei è forulis emissa repentè,
Virginis ægræ instar, tenuissima venit ad aures
Vocula. Pythœe, ah! miseræ succurre puellæ,
Tempore quæ longo jacet his inclusa latebris.
Itala sum, furto sublata Elegiola, patre
Orba meo: Rapuere Hunni, gens invida quondam
Italiæ. Ah! tristi peregrinam carcere solve;
Hisque (rogo supplex) immanibus eripe libris.
Sic illa. Attonitus præses, face præviâ, & aure
Intentâ, gressumque ferens, unde ille dolentis
Exibat gemitus, summotis denique magnis
Codicibus, consulta inter responsaque juris
Invenit flentem. Quis te prædo impius, inquit,
Abdidit his tenebris, misera heu virguncula? Vosq;
In-

Insontis casum tacuistis, turba forensis
Librorum, Pindo implacabilis? Hæccine verò
Sacrarum vobis custodia tradita legum?
Talibus indignans, squalentem pulvere multo
Excussit, digitisque atram summovit Arachnem;
Et cariem, & resides blattas. Sic denique tersam,
JUSTE, tibi donum, LIPSI, transmisit habendam.
Tuque ægræ assidens, quam triste momorderat ævum,
Diceris haud multis læsam instaurasse diebus;
Quæ nunc compta tuis in libris fertur in auras,
Et patrio tandem spatiatur libera cælo.
Infelix tamen usque, Deæ quæ sacra Erycinæ
Festa canit, fronde & Cypriis circumdata vittis,
Carcere digna illo, quo pridem obscura latebat.
Hæccine per medium vulgus pudibunda puella
Ausa docere palam! vigilem traducere noctem,
Quæ Veneris lucem præit! & præcingere myrto
Tempora! quæque altè feriant monstrare sagittas!
Ista, amens, medias passim vulgare per urbes!
Nec sacras leges, nec jura horrenda vereri!
At tu, Pieridum decus, atq; amor, inclyte MADDI,
(Namque tibi eloquio sanctos inducere mores
E Cœlo superi dederunt) hanc moribus, oro,
Sume refingendam, ne Cypridis ampliùs illa
Nomina depromat, neu talia proferat unquam.
Spero equidem haud longo studio emendare licebit,
Inque sacros, quæcunque canit, traducere cultus;
Nam simplex virgo est, veteres edocta deorum
Ritus; quosque olim didicit, canit inscia amores.
Hæc ego viventi nuper tibi carmina, vates,
Heu sera, heu non ad te perventura pararam.

Scilicet, ipsa hæc dum canerem, jam spicula & arcum,
Jussaque divus Amor dederat tristissima morti;
Secretòque eadem fidæ commiserat auri,
Ne quis resciret, ne supplex fortè querelis
Orando posset lacrymis avertere fata.
Quid moror, atque iterum crudelia vulnera tracto?
Illa caput redimita rosis (namque inclyta circùm
Cœlestum manus horrentes velaverat ostro
Sidonio rictus, atque ipsam flore sagittam
Et lauro intortâ, vittisque absconderat aureis)
Illa, inquam, volucri placidoque simillima somno,
Quam potuit tacitis subiit conclavia pennis.
Illic mœsta fides, vultum demissaque honestas,
Et multùm illacrymans pietas, atque abdita nigro
Musa dolens velo, morituri ante ora parentis
Stabat acerba gemens, fatis intenta supremis.
Jamque sagittiferâ jaculum lethale pharetrâ
Eductum curvo Libitina intenderat arcu,
Et feriebat. At, heu! luctu confusa precantum,
Et patriæ ante omnes lacrymis surda astra cientis
Atq; sinum,& dextram contra tendentis inermem.
Illa, ferox quamvis, non exorandaque votis,
Substitit, & versâ cervice rogabat Amorem,
Qui præsens aderat, num dura facessere jussa,
Num vellet tento dimitti spicula nervo.
Annuit ille oculis, simul irrevocabile telum
Excussum venit. Charites abiere repentè
Ingenuique joci lacrymis manantibus ora
Perfusi, per tecta vagi singultibus ægris.
Ipsa atro obduxit scenam Comœdia velo
Non retegendam ultra; nam risus, gaudia, & omnes,
Haud redituri unquam, genii excessere per auras.

Et

Et nunc muta ſedes poſito triſtiſſima plectro,
Orba tuo infelix deſertaque vate Poëſis.
Nec potes iraſci fatis, nec ferre querelas
Ad ſuperos; quid enim contra, pulcherrima, poſſis ?
Nam tibi de Cœlo venit irreparabile fulmen.
Ipſe tuus Cœleſtis amor te vulnere læſit;
Ipſa tua (hoc etiam deerat) ſtant carmina contra,
Et rebus prohibent fluxis impendere fletus,
Teque jubent miſeram tua jungere gaudia Cœlo.

Naufragium Classis CAROLI V. in Africa, dum JULIAM CÆSAREAM præsens obsideret.

ANDREÆ AB AURIA Fides & Constantia.

JAm formidatum nautis præviderat axe
Obscuros solitum nimbos portendere sidus
Auria, Cæsareasque acies malè præscius Afris
Nequicquam institerat quamprimùm abducere terris.
Ergo, ubi jam propiùs venientis signa procellæ,
Nimbiferique procul præsensit murmura venti;
Jamque atras cogi nubes, jamque aëre vidit
Collucere ignes, & crebra tonitrua longè
Audiit; altè animo reputans Neptunius Heros
Cæsaris exitium malefidâ in litoris orâ,
Quæque acies fessas clades miseranda maneret,
Stans tumido in pelago de puppi interritus altâ
Ingemuit, rupitque senex has pectore voces.
Hæc ego prædixi: juvenis sed præscia Cæsar
Nil monita extimuit. Jam nunc nostra omina sentit,
Atque olim hic turbo venturos instruet annos.
State, viri: antennis substringite vela; marinos,
Quâ veniunt, prorâ obversâ perrumpite fluctus:
Ne trepidate; adsum salsi vetus incola regni:
Longè alios fluctus, tempestatesque subegi.
Alta tene, rector clavi: saxa æquore tecta,
Abstrusasque aras, infidaque litora nosco:

Hàc

Hàc iter, hàc curſus: mæ cætera vela ſequantur.
Talia juſſa dabat. Verùm alto obſcurior uſque
Nox incumbebat ponto, Libycique Notique
Turmatim exierant quaſſis immanibus alis
Effuſi è patriis antris. Jamque atra profundo
Nunc has nunc illas hauribant æquora puppes.
Nequicquam miſeræ tonitru æris poſcere in alto
Subſidium fluctu, nequicqnam tendere dextras
Exanimes nautæ, voceſque attollere cælo.
Quis pelagi horrendam faciem, quis murmura narret,
Nimboſamque hyemem, flagranteſque æthere nubes?
Nam Cælum ad Boream, veluti vulcania fornax,
Horrificis intervallis ardebat, opacâ
Nocte interlucens; diroque in lumine circùm
Splendebant latè ſpumanti in littore fluctus
Alliſi ſcopulis, jacto uſque ad ſidera rore.
Hàc illàc pelago ſparſæ fluitare triremes,
Albida quas ſaltu fracta undique tranſilit unda.
Aſt aliæ in patulas (viſu mirabile!) ſyrtes
Ferri præcipites, proraſque allidere ſponte
Evaſuræ iras pelagi. Circùm omnia ſævi
Littora complerant Numidæ, pharetrataque turba
Maurorum egreſſa ad prædam, jactiſque ſagittis
Arcebant profugos terris. Ergo Auria latè
Proſpiciens oculis claſſem, ſpem Cæſaris, omnem
Ponto abſorberi, & circùm maria undique ſparſa
Antennis fractis, ſtanteſque in littore gentes
Cæſareas, reditum quibus æquor, navibus hauſtis,
Jam ferme abſtulerat; furiis cælique mariſque
Jam victus, magnos fertur nudaſſe lacertos,
Ferratumque manu contum ſtrinxiſſe minaci,
Omnia Neptuno ſimilis vocemque, capilloſque,

Hirſutoſque ſinus. Sic altâ immobilis Heros
Conſtitit in puppi, atq; oculos vultuſque tremendos
Obvertit pelago ſæviſque Aquilonibus: &, Me,
Credo, inquit, noſtis. Nobis hæc credita claſſis,
Quæ Libycis nunc fertur aquis. Nec quærere veſtras,
Quas tegit æquor opes, huc venimus, aut peregrinas
Avehere hinc ratibus merces; ſed plectere bello
Prædones terræ pelagique. Audiſtis? an ultra
Audire eſt aliquid, quod fortè... Haud plura locutus,
Lumina defixit ponto. Mirabile dictu!
Neptuni voces, atque ora ſimillima venti
Extimuere; iras timidi poſuere: ſonantes
Collegere alas; nec ſe auſos talia ſponte,
Sed Stygis imperio ac juſſu. Eumenidumque flagellis
Actos ajebant; tacitique per æquora ſenſim
Poſt alios alii, trepidi in ſua regna redibant.

Liber universam Mathesim continens cur sub nomine PALLADIS in lucem venerit.

AUctor cùm nollet permittere nomina libro,
Quæ precibus supplex nequicquam sæpe rogarat;
Ipse ferens ægrè duri mandata parentis,
Nolenti similis lentè prodibat in auras.
At sacra Uranie, cujus cælestia secum
In lucèm veniens stellarum arcana ferebat,
Mota piis lacrymis (quando hæc spes ultima restat)
Illum mœrentem divina in tecta Minervæ
Transtulit, auditis siquam Dea fortè querelis
Ferret opem. Stetit ergo, animis nil territus, inter
Ingenuas artes centum, centum ordine longo
Astantes solio Cælestes undique Divas,
Palladiâ tandem causam òraturus in aulâ.
Mirantur decus insuetum, vultusque loquentis,
Præsentem ut ferat ille Deam, lucemque supernam
Nil trepidet. Stupet ante alias Tritonia Pallas
Indolis excelsæ partum, non illa parentis
Ignara, unde animum soboles invicta trahebat.
Dissimulare tamen, geniumque lacessere dictis,
Atque altos tentare animos juvat. Ergo, ubi finem
Imposuit precibus, suaque infortunia cœtu
In medio retulit; paucis Dea virgo locuta est.
Haud equidem invitum soleo compellere quenquam;
Utque etiam id vellem, nequeo, dum nomina celas,
Auctoremque siles. Non te tamen irrita vota

Effudiſſe velim, nec fruſtra adiiſſe Minervam ;
Sed priùs, ad ſuperos quæ te fiducia tollat,
Quidve feras populis, quæ ſeclis digna reveles
Munera, ſcire lubet. Sic deinde effata, volumen
Conſcia divinis manibus, gremioque receptum
Explicuit coram. Cœli ſe machina primùm
Obtulit: Ipſa ſuos agnovit protinus orbes
Uranie, & digito prior occupat, aſtraque ſignat,
Stellarumque vias. Tum circunfuſa Dearum
Turba ſuper certatim oculis ſibi quæque laborat
Explorare, opere in tanto quid ſublegat, & quam
Partem habeat. Titulos furtim (dum ſingula Pallas
Evolvit manibus) confuſo murmure luſtrant.
Hinc voces variæ: Noſtras hæc pagina terras:
Hæc numeros habet: Hæc fluvios, æſtuſque marinos:
Hîc numeri rurſum divini inventa Neperi:
Hîc elementa novo texta ordine, vinctaque nexu:
En ſpatii omnigeni menſuram: En concava vitra:
En ſpecula: En Arabum labyrinthos coſſica ſigna.
His ſuperûm dictis latè omnis perſtrepit aula.
Præcipuè Dea, quæ belli quoque præſidet armis,
Numen utrumq; implens Bellonæ & Palladis, arces
Innumeras, centumque modos, molimina centum,
Quotquot priſca dedit, quotquot nova protulit ætas
Hoſtibus arcendis, oculis intenta volutat.
Utque hàc atque illàc libavit plurima curſim
Verſavitque manu, ſic rurſum Diva locuta eſt.
At tu equidem his coram ſuperis (nam pectore clauſa,
Et procul à terris ſervabimus omnia) tandem
Securus poſſes genitoris nomina fari:
Aut, ſi fortè tibi promiſſa ſilentia, ſaltem
Auribus haud renues, credo, committere noſtris;
Sic

Sic ait. Ast animo intrepidus negat ille fateri,
Secreti fidus custos, penitusque repugnat.
Idque unum supplex, inquit, tua numina posco
(Quando aliter nequeo patriis obsistere jussis)
Ut saltem in populos veniens & luminis auram;
Ne longus labor annorum sim creditus, in quem
Noctes atque dies, tranquilla per otia, totum
Impendisse ævum videatur belliger auctor,
Longè aliis curis, & rerum pondere pressus.
Tum Dea voce gravi fingens, quam non habet, iram,
Majestate minax, vultuque erecta decoro,
Hos, ait, hos animos supplex geris? Insuper audes
Implorare etiam mea numina, opemque precari?
Mene adeò ignaram rerumque hominumq; putasti?
Scilicet ignotus terris, & nocte sepultus
Ille tuus, credo, latet hæros; famaque nondum
Auditum cœlo nomen super æthera vexit,
Quærendum, reor, in populo, vulgique tenebris.
Quid si hæc clausa sinu tua sancta arcana revelem,
Divinemque tibi? Tu nostro assuetus Olympo,
Stellarum, & Phœbi speculator, siccine divûm
Inscius, ut credas posse ignorare Minervam
Te Ducis invicti sobolem, te Principe natum
Quem puerum, prisco heroum de sanguine avorum
Occiduæ Hesperiæ, teneris jam ducere ab annis
Ipsamet edocui turmas in prælia equestres,
Cùm genitor Prorex Afros compesceret armis?
Quem, tribus emensis vix lustris, jam dare jura
Urbibus ac regnis, patriis succedere curis,
Et populos regere, extincto genitore, coegi?
Hunc non fixum animis, non alto in pectore servem?
Sic tu Deliaci quandoque altaria Phœbi

Duplo augere cubo, sic recta & curva vicissim
Conciliare, diu tentata ænigmata, nosses,
Ut mihi nota oris species, ut cognita virtus.
Huic Dea scribenti, inter mille volumina, linguis
Europæ variis, interpres noctibus adsum:
Hujus sæpe comas lauris Helicone revinxi:
Hunc in bella sequor, dum te tua scrinia longè
Interea servant; nec sæva pericula cernis,
Quæ nimiùm fidens subit ille. Moguntia, Nicer,
Et Bonna, & Sicoris, nuperque Druentia testis,
Et Rex Eridanus fluviorum, atque alta Pyrene,
Nubiferæque alpes. Media inter fulmina Martis,
Et fumum, atque ignes, & dira tonitrua mixtum
Jam morti eripui toties, clypeoque recepi
Ipsa meo, hoc, inquam, clypeo, venientia tela.
Tuque novam & terris peregrinam Pallada censes?
Et potes hæc superis, medioque abscondere cœlo?
Quid si jam tandem (quæ nostra potentia) quid si
Hîc coram ante oculos præsentem in lumine claro
Ostendam? Magicas me denique cogis ad artes,
Usque adeò austerum Geométram evincere durum est,
Assensus nunquam solitum nisi ferre coactos.
Hos igitur pictos aulâ circumspice vultus,
Et vario simulacra virûm conflata metallo.
Effigies, quascunque vides longo ordine circùm,
Palladis Heroas referunt. Hunc nostin' ahenâ
Fulgentem galeâ, nivibus quem concolor albis
Portat equus, formâ egregium, nostrâ ægide, & armis
Lucentem? Hoc robur non eluctabile dextræ,
Dextræ, inquam, Herculeæ cernis, vultusque serenos,
Et frontem inscessam geniis ridentibus? (a) Ille est.
Sic

(a) *Marchio de Leganes.*

Sic olim armatus Marti Germania adhæsit
Ad Rhenum Lotharo, qui, si nunc viveret, atque hæc
Audiret, legeretque oculis agnosceret ille
Hoc tacitum nomen, quod secum in sydera vexit:
Talem cæruleo Regina Ligustica vidit
Stantem in puppe mari, prohibentem advertere ripæ
Admonitas longè proras, cùm tenderet hostis
Antennas contra nequicquam & carbasa ventis;
Talis & obsessos ad muros fervidus ibat,
(Si sinerent) peditumq; sequax jam moverat agmen,
(Hoc ego consilium dederam) allaturus in arcem
Allobrogum, longo fessam luctamine Martis,
Suppetias tandem summo in discrimine rerum.
Et nunc è castris reducem post horrida bella
Mirantur populi; & quoties ante ora per urbem
Altus equo invehitur, plaudentum it clamor ad auras
Per fora perque vias: Hic est ille inclytus, ille
Heros magnanimus, quem miles in ardua quæque,
In quascunque velit partes, extremaque mundi,
Spontè sequax, ultroque volens comitetur euntem.
Hic famam, & clarum nomen virtutis Iberæ
Sustinet: hic toties stetit imperterritus inter
Sibila fatiferi plumbi, non inde revulsus
Nec prece nec monitis, nec passim morte cadentum
Cæsorum ante oculos: hunc tandem, hunc astra dedere
Custodem Italiæ, qui vela inimica per undas
Tethyos Ausoniæ, circùmque Alpina frementes
Claustra irrupturos arceret finibus hostes.
Talia per populum vulgò exaudita feruntur.

Tu

Tu verò has credis non usque ad sydera voces
Attolli? Hos plausus, hæc nomina posse latere?
Hæc postquam cœtu in medio Tritonia questa est,
Composuit frontem, simulataque nubila tersit,
Blandiùs arrisit, roseoque hæc addidit ore.
Ast ego, læsa licèt graviter, non aspera tecum
Bella volo; centum munitas scilicet arces
Objicis, & fossas, & propugnacula contra:
Non æquo valeam tecum contendere Marte.
Quin ultro pacem Dea posco: &, nequa supersint
Diffidia, oranti poscentique annuo votis.
Macte animis ergo, quamprimùm in lumen itura
Inclyta progenies; neu te cura anxia tangat,
(Hæc quando tibi causa viæ) quòd nominis expers
In lucem venias, & se tibi deneget auctor.
Ipsa meum nomen Pallas, titulumque Minervæ
Substituo, Auctorisque loco me pagina prima
Exprimat hoc ipso è folio præcepta ferentem.
Sic tibi consultum satis est: jam parce querelis.
Nunc verò hæc memori, quæ dicam, mente repone,
Atque animis serva. Quamprimum in tecta reversus
Veneris in patrias sedes; Genitoris ad aures
Hæc mea dicta feres. Nosco quis cogitet, & quos
Ingentes agitet tacito sub pectore sensus,
Et video mentes molimina, quantaque Ibero
Adderet ille Jovi, cui militat; & quibus intus
Æstuet impatiens votis, dum tempora rebus
Opportuna videt, venturaque prævidet alto.
Ipsa quidem præsens adero, solertia quantùm,
Ingeniumque sagax valet: At non omnia Pallas
Una potest, neque de mediis excludere sulcis
Possumus armatas acies, ceu tempore prisco
Thebanis segetem bellantum eduximus arvis;
Nec

Nec Dea thesauris præsum, quos exigit ingens
Difficilis Mavors, & inexaturabile bellum.
Sed neque ferre poteſt mitiſſimus ille querelas;
Nec patitur luctus populorum; sed quoque fidis
Militibus bello meritis, pretia æquà laborum
(Hoc certum, hoc altè fixum) ſtat cuique referre:
Hinc æſtus varii, hinc animi juſtiſſima cura.
Ne ſuper his verò toties oracula noſtra
Conſulat: Hunc unum Pallas diſolvere nodum
Perplexum nequeo: Nec tu, qui cætera, ductis
Orbibus & ſpiris, obſcura arcana recludis,
Difficile hoc, ſtudioſe liber, problema reſolves.
  Talibus effata eſt Pallas; tum denique eburno
Surrexit ſolio: dextrâ lævâque ſequuntur
Divæ immortales: ſtellati ſyrmatis aurum
Suſtentant fidæ comites: Illa undique lucem,
Quà graditur, cœlo ſpargit; perque atria longa
Secretaſque aulas, Jovis alta in tecta receſſit.

MO-

MONITUM.

Ndomitis ab equis raptus per devia cursu.
Præcapidis utcunque trahi videare quadrigis
In præceps, cave ne subitâ formidine tactus
Exiliens temere è rhedâ, dum concita fertur,
Inconsulto ausis in tutum evadere saltu.
Hinc tibi pernicies & lethum certius instat,
Quàm si per mille anfractus flexusque viarum
Aspera quadrijugos effrænes semita ducat.
Nam quoddam est certum gravia intra corpora punctum,
Unde æquis pendent momentis undique partes:
Hoc vi diversâ si tempore agatur eodem,
Nimirum curru, obliquove per aëra jactu;
Inde exlex oritur commixto linea (*a*) motu,
Quam nullâ ad legem Cartesius exigat arte.
Quippe illud rectâ fert impetus ille quadrigæ,
Qui tibi inest, quamvis ægrè discernere possis;
Parte aliâ celebrem, projecto corpore, curvam
Describit, quam rectangli dat sectio coni.
Inde fit ut nequeas librare per aëra saltum,
Quem varias adeò in partes non una trahit vis.
Atque ideo, hoc mistum qui nesciat, hic sibi certò
Exitium partum tali in discrimine norit.
Nec te præruptus callis, nec fossa, nec ingens
Terreat ante oculos declive. Hæc quippe feroces
Terricula (haud dubites) sistent propiora jugales.
Nonne vides ut sæpe manu puer obvius illis
Intentâ, objectu vestis, vultuque minaci

Præ-

(*a*) *Intellige eos motus læsos à medio; cæteroquin ex eorum misturâ adbuc nasceretur Parabola.*

Præcipites teneat? Quantò id magis obvius amnis,
Aut rupes poterit? Verùm formidinis hoc est
Eligere in rebus subitis pejora, nec ullam
Ferre moram, atq; illuc, quò mentem pertrahit atri
Terroris nutus, ruere illico. Falleris ergo
(Da veniam inculcanti eadem; nam carminis hujus
Utilitas potior mihi laude est) falleris, inquam,
Quòd te in quadrigâ currente quiescere censes.
Atque è stante loco jactu te impellere certo
Deceptus reris; nec vim tibi inesse trahentem,
Effusis quà fertur equis rota fervida, sentis.
Quod ratione pari poterunt te plura docere.
Nam si, distentis dum puppis it incita velis,
Dejicias lapidem summo de vertice mali;
Hunc recto in speciem lapsu descendere ad imum,
Nec minimùm à prorâ cursum obliquare videbis:
Idque ideo, cursu navis quia fertur eodem
Jam priùs impresso, vimque illam servat, ab alto
Dum cadit, atque unà in partes transfertur easdem
Falleris ulteriùs, quòd stans vereare pericla.
Quæ præsentia æquos effrænes illico sistent.
Namque hos in cursum effusos & sponte ruentes
Quod præceps rupes, aut ripa, aut fluminis unda
Hauserit; id, credo, vix fortè audiveris unquam.
Innumeris contra cædem, aut miserabile vulnus
Lethifer iste tulit properâ formidine saltus.
Hæc longè utiliùs noris, quam si angulus in tres,
Aut quotvis æquas partes tibi rite secetur:
Aut extrema inter duo si totidem quoque eadem
Continuâ in ratione tibi interposita locentur.
Ista globis poterunt quippe unum æquare duobus;
Illa autem in numero viventum te retinere
Interdum valeant, donec tibi stamina Clotho
Transferat in plenos exhausto vellere fusos.

IN-

INVOCATIO ZEPHYRI

Poeticæ prolusioni præmissa, ad Rhetores, exeunte Julio.

O Zephyre, hic morimur; tuque æthere
forsan aperto,
Sole sub ardenti, medioque in pulvere,
circùm
Messores duros volitas, & crinibus illis
Te, miser, involvis, quos tangens corneus ipse
Pecten, & unda timent. Cur te, & tua flamina,
demens,
Tam misere perdis? Non illi hæc munera curant,
Queis multò potior nigro foret amphora, crede,
Plena mero. Viden' ut nodo implicuere capillos,
Queis tete illaqueas, aversaque terga dedere
Trituræ intenti? Quin tu, quocunque vagaris,
Seu tenet herba virens, seu puri glarea fontis,
Huc, optate, veni. Te carbasa cærula picto
Accipient gremio, te plurima tænia collo
Reticulata vocat: reptabis garrulus inter
Dispersa hàc illàc folia, aoniosque libellos:
Mille galericulis insistes: plumea fortè
Ingenia invenies tibi certatura volando.
Audiit: Huc roseos vultus, huc flexit ocellos,
Intentusque silet. Nunc, dum secum hæsitat anceps,
Neglectum simulare juvat, restinctaque vota.
Namque, ubi contemni se viderit, illico blandus
Huc aderit. Vos interea, dum flamina differt,
Æstum importunum pictis removete flabellis
Segniter, intentique animis audite canentem.

Nam

Nam mihi narranda est pulcherrima fabula: Nempe
Ut prima urbanos mores induxerit olim
Alma Venus terris, cùm primùm condidit urbes
Provida mens hominum Saturni tempore; ut æreas
Tum Dea furcillas, vitra, & coclearia fœdis
Intulerit mensis, strophiique, & pectinis usum,
Forsiculasque nigris resecandis unguibus; & quas
Sancierit pœnas ructantibus ore Falernum,
Quasque manu nares fœdè emungentibus, & quas
Denique de plenâ merso ore bibentibus orcâ.
Digna cani res est: Nam prima exordia sumpsit
Fortuitò è cœnà; quam, gentibus urbe coactis,
Cùm celebranda forent certo connubia ritu,
Tum primùm Sponsis Fauni Satyrique dedere.
Ad quos alma Venus pariter delata quadrigis,
Cum Nymphis accita suis ex æthere venit.
Ergo quid acciderit divæ inter fercula; ut illas,
Quas monui, urbanis servandas gentibus, inde
Extuderit leges; ut deinde Hetruscula easdem
Auxerit, atque alias adjecerit Arnia (nomen
Hæc Arno dedit, Hetruscis dedit altera Nympha)
Hinc canere aggrediar &c.

SOMNIA.

QUàm vario mihi terra abjit nox concita Morpheo!
Elyſii in primis campos per ſomnia vidi,
Et tacitum Lethen, animaſque in lumen ituras,
Quæ fluvio acclines oblivia longa bibebant.
Has inter procera ſenis venerabilis umbra
Horrebat latices pigros, atque ora negabat
Mergere ſomniferâ in lymphâ; nec ſydera rurſum
Aſpicere & ſolem tanti cenſebat, ut æquo
Ferre animo poſſet tot parta laboribus olim
Perdere, tantarumque haurire oblivia rerum.
Hic ille Adriaci decus immortale Senatûs
BEMBUS erat; claro quem nomine cætera turba
Compellabat, ut ad ſuperos de more migraret:
Nam Phœbus reditum impetraverat illius, etſi
Elyſii nondum juſtos expleverat annos.
Ille autem tot præclaras, quas hauſerat, artes
Adduci haud poterat triſti ut demergeret amne.
Hæc intempeſtâ vidi, ut reor, abdita nocte,
Cùm nebulis ſomnus mentem gravioribus urget.
Dein verſa eſt ſcena. Elyſiis abeuntibus, atrum
Transferor in pagum, quò gens confluxerat ingens,
Condenſique forum miſcebant murmure magno
Agreſtum cœtus, atque innumerabile vulgus.
Nundinæ erant, queis ad libitum ſe quiſque viciſſim
Permutare alio poterat, ſi nempe pigèret,
Fortè ſui quenquam, inque alium migrare proinde

Vel-

Vellet, permutando, ut mercatoribus est mos.
Ipse autem cum ruricolâ præsente videbar
Re super hâc altercando de more pacisci.
At, bene pensatis hinc atque hinc omnibus, asper
Villicus adduci haud potuit. Se nempe beatum
Conditione sua ajebat, qui duceret annos
Tranquillos, cui nulla animis abscondita cura
Pectora perfoderet structo intra viscera nido.
His quoque discussis, aliud mihi in æthere Morpheus
Obtulit ante oculos monstrum. Mavortia namque
Stella adeò terris accesserat igne propinquo,
Ut cæco in Phœben impegerit acta rotatu,
Quæ rimam duxit vegrandem; atque inde per auras
Lampades, & rutili prodibant undique lychni,
Innumerique globi, & faculæ, bullæque pluebant.
Vah! quibus inconstans lepidis comœdia mimis,
Nil mentem veritis, animi in penetralibus acta est!
Dic age, dic, Morpheu, qui talia ludrica fingis,
Ut diversa adeò, serie nexuque sine ullo
Tam vario occursu tot rerum exotica mistis
Undique imaginibus truncis simulacra ferantur.
An, veluti puerûm discentum è gymnade plenâ
Doctor ubi sese paullùm subduxerit, illi
Continuò hàc illàc nugis & murmure multo
Discurrunt varii; haud aliter, ratione magistrâ
Tantisper cessante, omnis turba illa volucris
Spectrorum, ut catuli caveis laqueisque soluti,
Protinus exiliunt, & festa tripudia ducunt?
Sic reor. In nobis est quædam nempe facultas,
Peniculis vivis se sponte moventibus, omnia
Ad vivum referens. Hanc mens regit ordine certo
Assistens operi, & præscribens singula nutu.

Ni faciat; volat illa exlex, deliria pingens;
Qualia murorum in limbis descripta videmus;
In quibus interdum gryphi de vertice natum
Conspicimus florem, cui stans in culmine Syren
Ædiculam manibus gestat, quam tænia longa
Alligat, atque hanc apprensam grus sustinet ungue,
Cui rostrum in frutices & baccas, cristaque in uvas
Desinit: Haud secus hæc pictrix insana vagatur.
Sic pueri conscribillant quæcunque papyro
Ad calamum veniunt: Sic leni concita vento
Lympha tremens torquet rerum simulacra sub
undis.

Hæc vis ante alios insano concitat œstro
Aonios vates. Nam dura in marmora versam
Tantaliden, & matre satos tellure gigantes,
Et reparantem artus sævo in certamine Orillum;
Nec non roboribus textum, atq; in mœnia ductum
Instar montis equum, congesto milite fœtum,
Atque hippogrypho subvectum Atlanta per auras;
Et quæcunque olim cecinerunt monstra camœnæ;
Talia non ratio, non mens (quippe absona) cudit;
Sed sensus parit iste amens, mentisque magistræ
Explicat ante oculos. Illa autem digerit omnia,
Inque unum cogit, delectu singula multo
Expendens cautè, statuitque simillima vero,
Iisdemque instillat mores, præceptaque vitæ.
Collocat & mutat, variaque in luce reponit,
Donec in integram coëant idolia formam.

DE

DE CUCURBITA ET CEDRO APOLOGUS.

Cedrus in aprico pulcherrima creverat horto,
Cui sensim adrepens intorta cucurbita trunco,
In summum culmen paulatim evaserat. Ut se
Ex humili areolâ sublimem vertice in illo
Vidit, & in ramis turgentes undique natos,
Utque suos flores, folia amplaque circumspexit,
Et se majorem decuplo cervice coloni;
Intumuit fastu quantùm nec Tantalis olim
Ausa gemelliparam præ se contemnere Divam.
Jamque cucurbitulis misceri aurantia mala,
Gnatis nempe suis, & odoros serpere cedros
Inter nativos calathos, atque insuper ipsos
Velle suo citrinos ramos se jungere cauli,
Dissimulans quamvis, ægrè graviterque ferebat.
Præterea rure exceptus dum circuit hospes
Areolas has atque illas, & singula lustrat,
Attonitus monstro, Quàm vasta cucurbita! nusquam
Turgidiorem, inquit, vidi. Peragraverat ille
Italiam, Belgas, Hollandos, atque Britannos,
Credo etiam Ægyptum, & Syriam lustraverat omnem,
Nec simile in terris portentum invenerat ullis.
Hinc alii atque alii acciti, quos fama trahebat
Hortensis dominæ. Mirantur ut ardua tantam
Extulerit molem; ut centum circumdata natis,
Cœlicolas inter veluti Berecynthia mater,

Creverit in ſuperos. Quod ſi fortuna dediſſet
Proceræ adjungi platano, aut ſi fortè cupreſſum
Nacta foret, nil tale ſuis jactaret in hortis
Gallia, non ipſe Alcinous, non regia Memphis.
Nec ſatis. Actum eſt, ut ſenio cùm denique victa
Ceſſerit extremo (nec enim ſub ſole perennis
Semper erit) nemo tentare latentia cultro
Viſcera, nec furvis inferre lebetibus auſit:
Sed maneat, dum fata ſinunt: Tum denique, ſaxo
Inſcripto, æternum monumentum in ſæcla ſuperſit.
Quo plauſu tumefacta iterum ſic crevit, ut ingens
Vix ferrent pondus tres duro è robore pali,
Quos ruris dominus ruituræ ſubdidit alvo.
Tum verò ingemuit cedrus. Mihi ſcilicet, inquit,
Antiquâ de ſtirpe ſatæ (proh Iupiter!) iſta
Nata recens, lunâ anteactâ quam ſerpere betas
Inter & aſparagos, naſcentiaque allia vidi:
Cui (dicto fœdum) nuper de ſtercore equino,
Quod non in partes olitor diviſerat æquas,
Lis ingens cum caule fuit; quam denique ſulco
Marcentem putri noſtrâ proteximus umbrâ,
Ac demum precibus noſtro ſe adjungere trunco
Oranti dedimus: nunc partis aucta repentè
Divitiis, coram ſpectanda cacumine in alto,
Inque dies creſcens, mihi nempe inſultat agreſtis,
Immemor, ingrata, & toto mihi vertice ſupra eſt.
O magne Amphitryoniade, qui noſtra, dracone
Extincto, Heſperiis quondam mala aurea ab hortis
Subduxti in ſuperos, menſæ apponenda Deorum;
Nunc ò nunc iſtis, ſupplex precor, exue nodis
Inſontes ramos, indignaque vincula ſolve.

Ta-

Talibus infelix duta infortunia flebat.
At non Alcides optatum præstitit ægræ
Auxilium, casu quanquam perculsus iniquo,
Cælicolûm veritus risum & convitia Olympo.
Nam qui sermo foret, quæ toto fabula Cælo,
Exantlatorum quondam si fortè laborum
Postremò cucumis memorandum clauderet agmen!
Hæc natum Alcmenâ justissima cura tenebat.
Accidit interea ut natus pluvio æthere fungus,
More suo tectus pando enormique galero,
Astaret coram: quo læsa Cucurbita agrestem
Obsequii immemorem, telluris putris alumnum
Bis terque increpuit. Quid enim, ignavissime, nostrâ
In ditione audes prodire injussus ad auras,
Progenies terræ, nebulo, morum inscie, & omnis
Expers officii, quem nec reverentia nostri,
Nec sobolis tangit? te te, inquam, tecte cucullo,
Atque illâ umbellâ, capiti ne frigidus äer,
Aut æstus noceant. Sic illa. Haud seciùs ille
Moribus antiquis, urbanæque inscius aulæ,
Vertice perstabat cooperto; &, Militis, inquit,
Jura scio: nulli galeam demittimus; hic mos,
Excubiæ quoties noctu, aut sub sole geruntur;
Et mihi nunc statio servanda. Hunc villicus ergo,
Quòd reginam horti tali despexerat ausu,
Judicio properè castrensi more peracto,
Damnavit capite. Infelix citrinæ arbori adhærens,
Cujus ad apricam noctu succreverat umbram,
Nequicquam implorabat opem. Nec profuit illi
Quòd Capitonum esset de gente, & tegmen haberet

Aſſutum collo. Dictu mirabile! ſectus
Membratim, capite avulſo, dedit illico pœnas:
Hæc tandem aſpiciens ſummo Tirynthius axe
Non tulit ulteriùs; ultricemque per auras
Demiſit ſacram Nemeſim, quæ ruſtica corda
Agreſtum exciret, juſtâque accenderet irà.
Illa patrem ruris, ſeu Mopſum, ſive Menalcam;
Seu quiſquis fuerat, ſtrumoſæ conjugis ora
Aſſumens adiit, patulâque in lance moretum
Egregiè toſtum, longè redolentibus herbis,
Oſtendit; ſimul ex oculis, ceu fumus, in auras
Excedens, tremulo riſit de nube cachinno.
Namque abiens ſævam miſero intra viſcera orexim
Liquerat, atque olei fricti nidore fragranti
Afflarat nares; quo percitus omne repentè
Circuit ille penu, ſed fruſtra; nam Dea cunctas
Clauſerat ante dapes, ipſiſque refixerat uſque
Cruſtula decipulis, pulloſque fugaverat omnes
Accipitre immiſſo. Scrutanti ergo undiq; tectum;
Præque æſtu bilis convitia amara vomenti
(Cogit enim veſana fames ventri indita) tandem
Illa ampla, illa ingens, decumana cucurbita votis
Opportuna ſubit. Volat illuc protinus; atque Heus,
Inquit, ut egregium duxti, Matrona, maritum!
At tua nunc importunus connubia triſto;
Nam me morbus habet ſæviſſimus, & dolor ingens,
Qui bilem ex imis ciet unguibus, unaque læſo,
Nympha, potes ſtomacho (quod ſupplex oro) mederi.
Talibus inſultans caulem ab radicibus unco
Dis-

Diffecuit cultro. Paulatim culmine ab alto
Labitur infelix. Risit Pomona cadentem,
Risere hortenses Nymphæ, nec se tenuere
Sub terris napi, rapunculus, allia, porri,
Imaque plebs olerum. Conjurata omnis agrestum,
Certatim in nigram rapiebat turba coquinam.
Exin bis quatuor mensa instaurata diebus,
Festa velut cæso ingenti Januaria porco,
Aut lætum domini celebrarent rura Hymenæum.

CHRISTOPHORO CEVÆ
è Soc. Jesu.
De ejusdem versione latinâ Torquati Tassi.

AFflatus Musis, & sacro percitus œstro
Qui potuit numeris epicum conscribere carmen,
Atque opus integrum constanti absolvere Phœbo;
Huic ita mens, vultus animi, & tenor indolis, ipsâ
In serie textuque operis nitet, ut nec Apelles,
Nec Zeusis, credo, telis expresserit olim
Quenquam adeò ad vivum, quàm vivâ in imagine mores
Exprimit ille suos, geniumque animumque colorat.
Hinc te Torquatum in magnum, germane, migrasse
Crediderim, quando sic illum carmine reddis,
Et Latio donas, ut non alio ore tubâque
Ipse olim Augusti quondam cecinisset in aulâ,
Si Latio illa ætas eadem argumenta tulisset.
Quæ tam rara fides! ut, qui volitare per auras
Ipse tuis poteras liber trans nubila pennis,
Alterius genii transire in vincula sponte
Malueris? Nam qui primùm rem conficit auctor
Aspera multa tegit blandi dulcedine rhythmi
Non alio placitura sono; multa abstinet idem,
Nativa interdum quòd non sit consona menti
Lingua satis; multa assurgunt, quæ pigra jacerent,

Quòd numeri aspirent, aptèque sonantia verba.
At contra interpres non rebus demere quicquam
Audet, nè fidei desit; non addere, siquid
Suggerat interdum mentis calor, ipsaque poscat
Pauperies linguæ, aut rigidi lex improba metri.
Et mihi quondam animos idem succenderat ardor
Regis Agramantis Mavortia bella legenti
Obnixo studio lectissima quæque per amplum
Sparsa opus, hàc illàc decerpta ex principe vate,
Italico è plectro in Latias deducere chordas
Si possem. At quantum mihi ponderis incumbentis
Continuò sensi! quantùm terroris aliena
Illa tuba attonitis Musis Pindoque ferebat
Ære suo! Primus calamos sese obtulit ille
Sorani Ducis infelix ante ora peremptus
Egregius natus, quem sævus Dalmata captum,
Inque scapham ductum, coram genitore fremente
Eridani in ripâ, crudelis sustulit ense.
Hanc scenã ante oculos quibus ille coloribus ornat
Divinus vates! Quantus tonat ore! quibus se
Insinuans lacrymas extorquet viribus? Audi.
Qui sensus tibi, Dux Soræ, quæ mens fuit, ecquid
Consilii? ut natum circumsessum undique ab hoste
Mille inter strictos gladios galeâ exui, inermemque
In lembum duci, & jussum capite illico plecti
Vidisti coram supponere colla securi?
Ut poteras oculis spectacula ferre? nec idem,
Qui puero, vitam pariter tibi sustulit ensis?
Dalmata crudelis, quæ Colchis, quæ Scythia unquam
Hoc agit, ut bello captum, qui deditur, armis
Jam positis, nec se defendere nititur ultra;
Hunc tamen è medio tolli consentiat? Ergo
Quòd puer infelix patriam defenderit armis,

Quòd patri in bello comes hæserit, impie, ferro
Exigis iccireo pœnas? Tuque ista sub axe
Execranda oculis hodie, Sol, aspicis æquis?
Nec fugis, ut quondam, tot quando hæc nostra Thyestas;
Immanesque Atreos crudelia secla tulere?
Florentem juvenem letho, scelerate, dedisti;
Quo non Mavortis studio præstantior usquam
Littore ab occiduo fuit alter ad ultima regna
Auroræ. Poterat tenera ætas, formaque vultûs
Flectere Cyclopem; at non te, Læstrigone quovis,
Atque Anthropophago, & semifero Polyphemo
Pejorem. Nunquam veteres exempla dedere
Talia, queis studio mites ante omnia mores,
Atque animi exculti. Haud illis post prælia quicquam
Fellis erat, non altè animis defixa manebat
Ira memor... Sic ille meo nunc ore; sed ore
Non sic ille suo. Quantum transfusa vigoris
Massica deperdunt, tantum mihi carminis hujus
Translati perit; & tenues vanescit in auras.
Nam licèt & sensus, & verba fere omnia fidus
Reddiderim; est aliquid quod deest tamen. Attamen istud
Haud facilè quivis norit, nisi noverit illud
Difficile atque altè abstrusum, quo carmina vivunt:
Nec vivunt alio, quàm moribus, indole, & ipso,
Vi quadam genii, transfuso in carmina vate;
Sed vate egregio Cyrrhea ad flumina nato,
Quem citharâ, & sacris donarint Numina lauris;

BO-

BONUS ANACHORETA Inter DEUM, & Cacodæmonem sequester pacis.

Niliacæ, ut perhibent, senior quondam incola eremi,
Simplicis instar aquæ, & miti sine felle columbâ
Mitior, & venâ antiqui sincerior auri,
Jamdudum in scopulis, nemorumque recessibus ævum
Delicias inter divûm traduxerat. Olli
Jugiter oranti, & glebas dum verteret horti,
Et dum fiscellas vitreum prope texeret amnem,
Inter opus comes humano placidissimus ore
Sæpe aderat Deus. Et potuit bonus ille mereri
Invidiam superûm; genius nisi sæpe malignis
Otia turbasset malus artibus. Ille legenti
E manibus toties difflare volumina in auras;
Ausus & ore gravi bis terque halare mephitim
Sulphuream, propiùsque à tergo extinguere lychnum.
Tum variis terrere modis, modò noctua nunc sus,
Nunc leo; & interdum qualis quantusque videri
Cornibus & flammeo vultu solet ille sub orco.
Nec tamen irasci senior, nec dira precari,
Nec procul, ut decuit, sceleratam avertere pestem
Increpitans dictis. Quin ab radicibus imis
Tot quondam se posse ratus convellere turbas,
Secum animis statuit, litem, caput omne malorum,
Ipsius à mundi exortu, quæ numen, & inter

Regnatorem Erebi vertit, componere dextet;
Fœderis inter utrumque auctor, pacisque sequester.
Ergo dies noctesque vigil scrutarier artes,
Rimarique vias, quas posset, sedulus omnes.
Nam si, inquit, meditata queant succedere, & istud,
Quod terras adeò, quod cœlum, & tartara miscet,
Hinc atque hinc odium leniri, & jurgia poni;
Jam nihil est ultra metuendum, ipsamque licebit
Obsignare Stygem, securaque ducere noctu
Somnia, pacatoque frui sine litibus ævo.
Talia dum secum per noctem plurima voluit,
Ecce sub auroram placida inter somnia menti
Adfuit è cœlo Numen, cui gratior alma
Simplicitas, licet illa parens innoxia sæpe
Erroris, quàm cæca tumens prudentia fastu
Grandiloquo, & magnis dives sapientia nugis.
Atque ubi, post multa in solem producta vicissim
Alloquia, audendi & fandi data libera tandem
Copia quæ vellet; rem totam ex ordine pandit,
Et causam ingenuis precibus lacrymisque tuetur,
Seque rogat medium statui, qui fœdus utrinque
Transigat, irarum moderator, & arbiter æqui.
Quid plura? Annuere est visus mitissimus illi
Regnator superûm, modò pronum sisteret hostem
Antiquo sceleri infensum, veniamque rogantem:
Tuque, ait, his lacrymis, & quâ potes arte, rebellem
Aggredere indomitum dictis, si cogere possis:
Cætera ne dubites. Sic fatus deinde recessit,
Atque alacrem primo successu, hilaremque reliquit.
Vix capere ille sinu sua gaudia, vixque teneri
Quin celer ipsum adeat, modò detur, nuncius Orcum.
Jam prope rem gessi; scabrum potiusque subactum est;

Di-

Dimidium facti ultra habeo: Jam tartara cælo,
Spero equidem, stabili nexu conjuncta tenemus.
Ecce autem, postquam ter laverat æquore Titan
Flammiferos currus, ter fræna resolverat aurea
Alipedum; mediâ intempestæ noctis in umbrâ,
Adfuit ipse etiam Cacodæmon, vultu habituque
Æthiopis nigri; sed cui frons rupta pusillis
Cornibus, & villis crura hirta, pedesque bisulci.
Namque ferunt hâc lege datum se vertere posse
In facies hominum; tamen ut sese abdere totum
Ille vafer nequeat, suaque illum insignia prodant.
Cui senior (clausam qui nempe indagine prædam
Crediderat) similis miseranti, vertere probro
Hanc ipsam speciem, atque amissæ munera formæ:
Heu pudor! heu probrũ! quantùm mutatus ab illo,
Qui quondam fueras, velut inter Lucifer ignes
Sydereos, inter sic pulchrior ipse sodales!
Quid labes celas? quid equinas obtegis aures?
Hæc facies? hæc illa tibi lux indita quondam?
Ingemuit nequam, atque è pectore rugiit imo,
Suspexitque polum, & veteris reminiscitur olim
Delicias patriæ. Quid si (bonus institit ille).
Quid si, post duri tot secula carceris, illuc
Regressus iterum pateant? (siluitque parumper,
Ut faciunt qui læta ferunt, quibus ista voluptas
Excruciare diu cupidos avidosque sciendi)
Tum magis atque magis bonus auceps retia cogens,
Quid si non renuat, quin certis legibus, inquit,
Fœdus inire velit, quin & subscripserit ultro
Arbiter ipse Deus? Propiùs dein fatus in aurem est
Macte animis: teneo juratæ pignora pacis:
Regna iterum datur, & patrias conscendere sedes:
Una hæc conditio: venia exposcenda: rogandum est:
Summittenda ultro cervix: nil poscitur ultra.

Risit ad hæc Stygius labeo; paullumq; moratus;
Et similis secum meditanti plurima; postquam
Perfricuit lævum cornu, Cœloque sereno
Ter lunam suspexit hians, fulgentiaque astra,
Lanigerumque caput ter scalpsit: Nil moror, inquit;
Accipio fœdus: rem transige; dummodo pactis
Stet jurata fides atque integra. Non tenuit se,
Tanta repentè animos invasit cæca voluptas,
Quin rueret simplex in colla, atque oscula ferret;
Queis tamen afflati vultus, suffitaque vestis.
Impatiensque moræ; quin, subdidit, id modò, sodes,
Conficere est animus, dum res calet, & mora quævis
Vertere cuncta potest. Hinc atque hinc lurida fumo
Terge ora: hunc capiti villosum advolve cucullum:
(Ipse manu scapulis hinc inde aptabat utrisque)
Retrahe cornicula introrsum, ne vertice acuto
Perterebres pannum. Papæ! ut hæc tibi cornea pellis
Æstuat igne! (simul digitum excussitque perustum
Admovitque labris) Bifidis nunc ingere plantis
Lignea sandalia: Hoc nostro lebitone decenter
Compositum magno coram te numine sistam;
Atque preces, lacrymasque simul miscebimus ambo.
Hic demum patuere doli, conversaque scena est;
Cui servire vafer bucco non sustulit ultra.
Quas lacrymas? (caperans frontē nequissimus infit)
Quas miscere preces? quo sistere numine coram?
Quid blateras, delire senex? quid homuncio? crudū
Nunc etiam redolens cœnum, argillamq; Damasci?
Non ita condictum, non ista in fœdera veni.
Tum nebulis hærere senex ingentibus: Ohe,
At non de veniâ liquidò convenimus ante?
Non ea conditio? Quæ nunc sententia mentem
In diversa trahit? Cui ridens perfidus: O te
Helucum immemorem! Rem sic intelligo, ut istam,
Quam

Quam dicis, veniam pro conditione petendam;
Non ego, qui immeritò læsus, qui pulsus olympo;
Qui patrio è regno in nigrum detrusus avernum;
Sed Deus exquirat supplex, dabimusque roganti.
Hoc ego credideram jam te statuisse, nec esse
In re tam patulâ quicquam discriminis. Ergo
Constitue hoc primùm. Dein quædam pauca supersunt
Componenda etiam. Nam cui pars ætheris illa,
Quæ ad Boream vergit, sit debita (cujus iniquè
Per vim extorta mihi possessio) lis erit inde
Longa super, dirimenda iterum vel jure vel armis.
Talia jactanti creverunt cornua, quercûs
Instar montanæ, succrevitque horrida mento
Canities, Regemque nigri se prodidit Orci,
Qui nuper fusci Æthiopis sub fronte latebat.
Dein terram hircino quatiens pede, claustra profundi
Laxavit, Stygiisque iterum se immiscuit umbris.

Poesis Teologica

FRANCISCI DE LEMENE

Patritii Laudensis

Unde originem traxerit.

IDYLLIUM.

DIvino huic Vati mens unde injecta canendi,
Carminibusque datum secreta evolvere Divûm,
Conscius ipse, licet jurata silentia nollem
Frangere (læsa fides, superique ignoscite) dicam.
Jam dudum hæc plectra, æthereis nunc consona plectris,
Optarat sibi divus Amor: Tentaverat omnes
Sæpe aditus, & sæpe manu testudinis aureæ
Impulerat chordas, toties quoque finxerat iras,
Vincere posse ratus. Verùm juvenilibus annis
Vivida Musa, inter pulcherrima diva sorores,
Heu niveos velare sinus, heu cogere sacro
Cervicem teneram velo, tot prodere amores
Ingenuos, tot delicias, & Cypridis omnes
Exuere illecebras ægrè miseranda ferebat.
Ægrè utcunque, tamen numen perferre coëgit:
Namque iratus Amor, totque aurea spicula in auras
Projicere haud passus, scabrum rubigine telum
Sustulit è mortis pharetrâ, sonitumque metumque

Axe

Axe ciens, nocte & nebulis abſconditus atris,
In tua, Lemene, contorſit viſcera ferrum,
Tum ſuperaſſiſtens, Spolia, inquit, protinus omnia
Huc Veneris redde, huc flammis abolenda ſupremis,
Numine quæ invito venere in luminis auras,
Aut animam dabis hanc: nudo ſimul enſe minatur,
Attollitque ferox propiùs Libitina ſecurim.
Quid faceret tanto miſer in diſcrimine vates?
Quid poterat? quò ſe gemino ſubduceret hoſti?
Annuit infelix oculis, digitoque tremente
Prodidit ipſe ſuæ populanda æraria Muſæ.
Heu miſeræ Heſperiæ, heu Veneri lacrymabile vulnus!
Illic auricomi primæ lanuginis inter
Sylveſtres calamos, inter tela aurea amores,
Ingenuique Joci, & Florum certamina amantum;
Quin & Sicelides citharæ, modulataque Ibero
Multa ſono, Latiiſque modis, & Gallica metro
Carmina, tum ſocci, & pateræ, tragicique cothurni,
Heroumque tubæ pariter, Mavortiaque arma
Permiſta, aoniis lauris protecta latebant.
Nec mora, quà rigidus Vatis ſignaverat index,
Auſtero data cura ſeni popularier illas
Delicias omnes, atque omnia perdere flammis:
Qui lacrymis nihil inflexus, nil ſupplice vultu
Plorantis muſæ, genibus pedibuſque volutæ,
Omnia prædari, & nullo diſcrimine in unum
Ad miſeram congeſta ſimul trahere omnia mortem.
Stabant, heu pietas! funeſta incendia circùm
Et Venus, & mœſtæ Charites, ſi pignora poſſent
Tot cara extremis precibus ſubducere letho.
At durus ſenior lamentis obſtruit aures,
Et vota, & gemitus non exorabilis audit.
Singula quid referam? Nec tantam juſſerat ipſe

Divus

Divus amor ſtragem, nec talem optaverit unquã:
Et jam cuncta rogus ſolatia prima juventæ
Hauſerat ultrici flammâ; jamque omnia circùm
Complerant nebulæ & fumus. Quanquam ille Sabæi
Nidor erat thuris, veluti ſancto igne ſacerdos
Omne vaporaſſet ſacra ante altaria tectum.
Ecce autem in mediâ reſidens caligine mater,
Cui niveis plumis cervici inſederat ales,
Ex improviſo ante oculos nitidiſſima fulſit.
Olli ſacra humeros cyclas, tenuiſſima frontem
Carbaſa velabant; ſignataque pectora Sole,
Inſcriptumque DEUM folio candente gerebat.
Tum ſic affari & curas his demere dictis.
Quid gemis, & meritam nil tale averſa tueris?
Terge iſtos, Clio, terge, ò pulcherrima, fletus.
Has citharas ſibi vult numen: Sed rite, profanum
Quidquid erat quondam, ſuperis fuit ante litandum.
Nunc age, dic vati paret aurea carmina, quando
Ipſe DEUS magni ſe carminis argumentum,
Pro Lillâ, & nugis ereptæ Phyllidis, offert.
Dic animos tollat. Fas illis ſcandere divûm
Æthereas ſedes, propiùſque arcana tueri,
Et divinarum nebulas pervadere rerum.
Ipſa adero, iſque aderit genius, qui proximus aſtans
Ardua Aquinatis divina Oracula libro
Indice deſignat. Rerum ille abſcondita quæque
Scriptoris magni interpres, mentemque docebit.
Sic ait, inque auras tenues, nebulamque receſſit;
Sed librum, atque auro fulgentia plectra reliquit.
Hæc Lemene oculis fato olim proximus hauſit.
Et quamvis hæc ille neget, ne credite vati.
Ille etiam raptum negat in penetralia divûm
Se toties, bis terque ſibi per ſomnia mira
Exhibitos ſuperos, oblataque carmina menti.

Sed

Sed celare nequis: eadem hæc te carmina produnt;
An poteras divina adeò ſine numine fari
Mortalis vates? tune iſta evolvere cantu?
Tu formidatum ſacris ſcriptoribus æquor
Exiguis adeò ſpatiis includere metro?
Cede Deo, & ſuperûm, non hæc tua plectra, fatere;

IN

IN LUCRETIUM.

IMmortalem animum experior, licèt abditus isto
Carcere detineat vinclis; & sentio quiddam,
Quod non ex vulgo est rerum mortalium, uti sunt
Cætera, quæ afficiunt sensus extrinsecùs istos.
Namque aciem ingenii in me ipsum, ut volo, sponte reflecto;
Quodque volo, me velle scio, atque hoc, quod scio, rursum
Intueor mente, huncque ipsum intuitum video; atque hinc
Orbibus innumeris in me ipsum complicor. Ergo
Est quædam in nobis sublimi in parte reposta
Vis dignoscendi, quæ sese intelligit, & se
Percipit ac sentit, seque omnem cernit & ambit:
Quo fit ut alterius cujusque omnino sit expers,
Sed sibi tota insit, seque ipsam ideo experiatur,
In semet flexis obtutibus, atque retortis,
Ceu punctum, quod mole carens se terminat, una
Et simplex, quæ particulis non differat ullis,
Cunctaque discernat, quia sunt alia. Hinc ego, cùm me
Experior, quà sum rationis compos, ab illis
Discernor cunctis, quæ sunt mea, ceu manus, & pes,
Et cruor, & venæ, & fibræ. Nam, si roger an mens,
Quâ video, sit quicquam ex his, per singula eundo,
Abnuerim semper; nec erit res sensilis ulla,
Quam cernens animus non abs se aliam externamq;
Illico rejiciat. Non ergo materiai
Quicquam habet ingenitum, quo fiat sectilis; ut qui
Totus

Totus inest sibi, seque ideo sentitque videtque,
Atque sui bene conscius à cunctis refugit, quæ
Composti redolent aliquid, mistoque laborant.
Quod non in brutis animantibus evenit ullis,
Quæ si pernossent se intrinsecùs, experiendo
Intuitu verso quid possint, quidve laborent;
Nec bos fune trahi, nec cornibus illaqueari,
Nec pateretur equus sessorem, injectaque fræna:
Sed quia difficile est animis hoc carcere clausis,
Fumi inter nebulasve, quibus domus ista nigrescit,
Perspicere hæc clarè; iccirco trita illa sciendi
Arridet via nonnullis, quâ fingitur omne
Naturæ effectricis opus non esse aliud, quàm
Illud idem quod textor agit, typothetaque jungens
Componensque caracteres; quodque ille, lapillis
Qui sphynga incrustat variis, asarotaque pangit.
Et quoniam exempla hæc sunt conspicua & bene nota,
Quæ tonsor quoq; percipere, & quæ fœmina possit;
His ita perceptis, reclusisse omnia credunt
Arcana, hoc uno nimirum quòd simili arte
Ingenioque opifex supremus cuncta laboret.
At non artifices cernis quàm sedulò curent
Artem celare? ut se oculis subducere vulgi
Pictores studeant post lignea septa latentes?
Dein credam in patulo atque in luce opera ista supernæ
Mentis agi, ut possit quivis mysteria nosse?
Quàm longè præstat nescire abscondita rerum
Naturæque magisterium, quod provida celat,
Quàm sic desipere & falli? Sed cœpta sequamur.
Hoc igitur, quod materiæ jam vidimus expers;
Quòd sit, quodque extet, non isto à corpore sumit;
Namque sui est animus juris, seque undique versat,

Ut libuit; quodque hoc libeat facit arbiter ipse:
Quin ipsum met corpus agit, refugumque coërcet
Atque infræne regit, durisque laboribus angit:
Quin etiam ferro nonnulli in viscera adacto
Confodiunt se sponte; adeò dominatur in ista
Membra animus princeps, nec agit, nisi ut arbiter, auctor,
Et dominus. Non illum igitur mors lædere possit,
Nam, cedo, quid possit? Non partes solvere, cùm sit
Simplex atque incorporeus: non, corpore dempto,
Ædibus ejectum dispergere, ne ampliùs usquam
In rerum numero existat; cùm corpore ab isto
Non habeat quòd sit; quin jura, ut vidimus, ipsi
Det princeps, liberque suo regat omnia nutu.
Nil igitur Libitina potest, nil juris in ipsum est,
Præterquam vinctum laqueis quod solvere possit.
Atqui immortalem negat esse Lucretius. Atqui
Vel fingit, vel mentitur, vel jungit utrumque
Impius. Ecquid enim, si talia credidit unquam;
Spe ductus famæ, atque æterni nominis actus
Illecebrâ, Graii jampridem explosa revexit
Somnia Democriti? Quorsùm istæc gloria parta
Carminibus (nec enim mihi quis persuaserit unquã
Æternum haud spectasse decus; nomenque futurum
Immortale sibi) quorsùm, inquam, hæc gloria parta
Carminibus, si post cineres haud tangeret ulla
Laus animam, cujus superessent semina tantùm
Seminibus reliquis permista, & sparsa per auras
Omnino cæca, & nunquam coitura deinceps?
Nemo hominum, reor, hoc sentit: quanquam afferat ore
Interdum nonnullus, ne ingenii videatur
Ex vulgo reliquorum, sed rari ac peregrini.
Talia nec quisquam velit unquã credere namq; hic
In-

Infelix foret, atque ærumnoſiſſimus inter
Mortales, furcis addicto triſtior; ut qui
Tetram expectaret mortem, quà totus obiret;
Quod ſaltem ignorant pecudes rationis egentes;
Quas penitus mors abſumit nil tale timentes.
Uni hominum generi tantùm expedit iſtud; eorum
Nimirum, qui jam dudum aſſuevere tremendis
Flagitiis, quos dira animi præſagia quædam
Terrificant, juſtaſque evadere numinis iras
Ultoris vellent, quem non exiſtere mallent;
Illius aut ſaltem cuperent eludere fulmen,
In nihili latebras, & inania cæca recepti.

DE PALLADE, ET BOMBICIBUS FABULA

CHRISTOPHORI CEVÆ è Soc. JESU.

C*Oncipiat ne quisquam animo temeraria vota*
Ingenio majora suo, si grandibus ausis
Magnorum Dux fida operum natura repugnet,
Nullo abolenda die bombyx documenta reliquit:
Silvarum in latebris opulenti staminis olim
Artifices tineæ vitam sine honore trahebant:
Certantisque auro flavi miracula fili
Linquebant vulgò aëriis pendentia ramis
Discerpenda Notis. Aquilo rapiebat avarus
Arboreis innexa comis patrimonia silvæ
Divitis, & raptum pretiosi velleris aurum
Præbebat subigenda tuâ mollissima pensa,
Orithyja manu, telæ ut subtegmen acutis
Insereres radiis, Phrygiamque operata Minervam
Dædaleo variaret acus discrimine textum.
Prima sed ignotas retegens mortalibus artes
E silvis Pallas flaventia stamina in urbes
Transtulit, & nostros docuit contexere in usus.
Cùm turgens animis sese extulit, ausa Minervam
Spernere, Mæoniæ ventosa superbia Arachnes.
Lanifici inventrix operis tum flava virago
Ignotas deprompsit opes, fila aurea serum;
Ut pretiosa suæ laudes ostenderet artis

Mate-

Materies. Dignas postquam infelicibus ausis
Inflixit pœnas victrix certamine Pallas,
Et veteris frustrà non immemor artis Arachne
Incæpit tenues ordiri pendula telas:
Reptantum soboli, quæ mollia divitis alui
Munera præbuerat, meritas Deà solvere grates;
Acceptisque parat majora rependere donis.
Ergo affata duces plebemque, ingentibus omnes
Promissis onerat, stimulans inhiare superbis
Muneribus, magnæque acuit mercedis amorem:
Lanivomæ proceres turbæ, atque ignobile vulgus
Arrexere animos, & plurima mente volutant
Consilia, ancipites (quoniam est oblata facultas
Quidlibet audendi precibus) quæ munera poscant:
Hinc atque hinc vario discors sententia motu
Alternat, tenuique inter se murmure mussant.
Grandævi bombycum ineunt suffragia patres,
Conciliumque vocant Othonytraphus, Ergochlanesque,
Nethoades, niveumque vomens Byssostemus ore
Stamen, Eneugopocus nendi celeberrimus arte,
Serotimus, textorque operis flaventis Hyphanter,
Atque alii coeunt, quos longo obscurior ævo
Fama tegit, generosà omnes à stirpe creati
Seriadum proceres, & lumina prima Senatûs;
Versavitque diu ambiguas discordia mentes.
Pessima tandem animis sententia mordicus hæret;
Idem omnes simul urget amor se tollere in auras,
Aligerûmque augere greges. Tunc talibus orsus
Nemaplecax, omni ex numero maturior ævo.
Si nostræ te tangit amor, si gloria gentis,
Exorare tuos, inquit, sine, diva, clientes
Concordi quod mente rogant communia vota:
Livida nos natura solo reptare coëgit
Indecores, nostræque invidit honoribus artis:

Heu

Heu pudet immundo versare in pulvere corpus,
Inque luto cunctis vestigia sordida membris
Imprimere. Erecto saltem in sublimia vultu
Non adeundum alis cælum spectare liceret.
Quot superas carpunt auras animantia pennis,
Quæ nullis agitant insignia laudibus ævum?
Et nos, fæcundo trahimus qui viscere fila
Digna Deis, tenuesque Jovi contexere amictus,
Serpere humi natura jubet? Quâ dote volatum
Crabronum meruere greges, & inutile fuci
Vulgus, inexpletamque sitim qui sanguine pascunt
Affixi culices longâ oris cuspide venis?
Quid muscarum agmen referam, passim omnia fœdo
Quæ violant morsu, quocunque procacibus alis
Ingluvies immunda volat? Quas turba volantum
Exercent nostris æquandas artibus artes?
Illecebris aures mulcet philomela canoris:
Egregium nos laudat opus, non gratia linguæ.
Delibans hortis fragrantes veris honores
Mella laborat apis; sed nectar sordeat Hybla,
Nobile si filum spectes pretiosius auro.
Sed quid plura? meis injuria nota querelis
Non eget ut pateat; dilucida sese aperit res.
Ergo, si precibus, lacrymis si flecteris ullis,
Hoc Dea nos probro, serosque exsolve nepotes,
Atque tuo liceat pigrum nos munere corpus
Erigere, & plumis tranare recentibus auras.
Hæc ait, assensuque omnis fremituque secundo
Dat verbis pondus circumglomerata juventus.
At Dea non facilem votis audacibus aurem
Præbuit, aversata preces sua damna rogantum;
Et vana hortatur correptos laudis amore
Vertere consilium, & stolidam deponere mentem:
Veram, inquit, doni falsâ sub imagine, pœnam
Posci-

Poscitis, & vetitum frustra affectatis Olympum.
Provida vos finxit communis cura parentis
Alarum expertes. Furor est obsistere fatis,
Atque novas rerum artifici præscribere leges;
Si volucres tergo pennas natura negavit;
Ingeniumque aliasque dedit non invida dotes;
Exiguoque animos ingentes corpore clausit.
An leo silvarum princeps, & prima ferarum
Gloria, quòd careat plumis, incusat avaram
Naturæ invidiam, & tacitâ secum æstuat irâ?
An genus humanum pennatæ gloriæ gentis
Urit, & implumes queritur torpere lacertos?
Splendidus illecebris vos ludit inanibus error.
Optatæ incassum plumæ ambitiosa voluptas
Quàm levis est, & quam gravibus redimenda periclis!
Quot parat insidias avibus, quot repperit artes
Hostile ingenium miserarum in damna volucrum!
Viscatas calamis fraudes circumlinit auceps,
Textilibusque dolis incautas decipit alas.
Ipsum etiam in volucrum clades cælum educat hostes
Aërios. Quoties ales dilecta Dionæ,
Populeâ dum fronde gemens ad lumina solis
Explicat alarum pompam, ruit æthere ab alto
Milvius, & prædam tenet unguibus, & premit ore:
Inde per exta libido gulæ, perque ossa vagatur
Impatiens; miseranda volant vestigia cædis
Sanguine rorantes plumæ, semesaque pleno
Gutture frusta cadunt saturi fastidia rostri.
Quærite nunc alas, si sponte volantia fata
Accelerare juvat, speciosa optate pericla.
Ah! vestræ nisi nulla movet vos cura salutis,
Hanc precor, hanc mentem exuite, & convertite inanes

Ad meliora preces, stolidumque retexite votum:
Dixerat. Ast animis inoleverat altiùs error
Improbus, & surdas monitis duraverat aures:
Ergo eadem cunctis mens perstat, & acriùs instant;
Propositumque premunt. Doni exitialis amorem
Increpuit Pallas, frustraque salubria rursum
Consilia obtrudit. Tandem indignata protervis
Reptilibus dat terga, & justâ excanduit irâ,
At flavi artifices villi, postquam irrita vota
Successu caruisse vident, effundere viles
Decrevere animas, miseramque abrumpere vitam:
Infaustum aggrediuntur opus, quod prodiga lucis
Ira, pudorque jubent, mortisque insàna libido.
Quisque suam nitidi fabricat sibi velleris urnam;
Seque aurâ fraudans vitali, ac munere solis
Mollibus expectat fata accersita sepulcris.
Jam vigor inclusus tumulo defecerat artus,
Jam stygia exigui tranabant flumina manes.
Mox Acherontæi vecti trans gurgitis undas
Elysium subjere nemus, sylvæque comantis
Hærentes foliis alvo prægnante remittunt
Stamen, & exactæ peragunt imitamina vitæ:
Ipsa tenebrosi conjux Jovis arbitra Ditis
Aurati miratur opes Proserpina villi:
Eumenides stupuere, comas stridentibus hydris
Implexæ, obstupuit nigri regnator Averni.
Palladis interea sopita resederat ira,
Seriadumque nemus repetit, cui crine soluto
Occurrunt Dryades, referuntque indigna relatu
Funera. Non sicco tristes Dea lumine casus
Excipit, & lacrymis curas testatur obortis.
Flet tamen uberiùs, laceratque à pectore vestes;
Cùm funestam oculis scenam propioribus haurit,
Suspensasque videt lugubribus undique ramis,

Textilibus tineas vitam exhalasse sepulcris:
At non vana gemens sterili terit otia fletu.
Trajiciens Lethæum amnem, atque impervia Ditis
Ostia, jacturæ impatiens, decrevit averno
Lanificas revocare animas, & dona daturam,
Quæ cupiunt, horrenda Stygis per flumina jurat:
Muneris oblati illecebrâ reptantibus umbris
Vitæ injectus amor. Remeant ad luminis oras;
Mox iterum in tumulos, in membra carentia luce
Se parvæ insinuant animæ: Redit ignea virtus
Corporibus; redeunt antiquæ in corpora vires.
Dehinc extensa subit volucri tenuissima tergo
Membrana, & voto frustra potiuntur iniquo.
Ergo avidi donis per inane recentibus uti,
Exiguo terebrant rostro densissima follis
Lycia, & obstructum magnâ recludere iter vi
Nituntur. Cœlo tandem se credit aperto,
Nuper honor Dryadum, bombyx, & cura Minervæ,
Infima nunc volucres inter plebecula, & alas
Nequicquam quatiens tenues vix concipit auras.
Torpet enim turgens sine robore corpus, obesam
Vix tollens ab humo magnis conatibus alvum.
Hærent attonitis similes, nec dulcia carpunt
Pabula, nec liquidi delibant munera fontis:
Non vetera exercent opera, egregiosque labores
Antiquæ immemores artis, curasque priores
Obliti, ignavumque trahunt per dedecus ævum:
Heu, nihil invitâ fas quenquam audere Minervâ!
Nec malesana unquam manet exitus ausa secundus,
Si vanis natura obstet contraria cœptis.

DE APIBUS, ET ARANEA.

EJUSDEM AUCTORIS.

Silvâ erat in mediâ diffusis undique ramis
Arbor opaca ingens, cui longum exederat ævum
Morsibus annorum latebrosi viscera trunci.
Hic opifex mellis pubes elegerat aptum
Nectaris hospitium dulces meditata labores.
Jamque suas omnes partitæ ex ordine curas
Disposuere favos. Jam dædala mella laborant
Æmula cælituum ambrosiæ. Sub cortice quercûs
Fervere sensit apes ingentis aranea ventris,
Arboreis quæ fortè comis occulta latebat.
Continuò gracili delapsa per aëra filo
Constitit ante fores, ubi sedula turba labori
Nectareo indulget. Livoris plena veneno
Spectat apum laudes, & cedere nescia cæcos
Invidiæ stimulos tacito sub pectore versat.
Ergo sui memor ingenii, mentemque superbam;
Et veteres servans mutato corpore sensus
Provocat ad certamen apes, & talibus orsa
Aligeram increpitat turbam, & serit æmula lites:
Diversæ certemus, ait, de laudibus artis.
Ipsa meam tenui fingam de vellere telam,
Cecropio vos melle favos distendite, & utrum
Nobilius sit opus, tandem spectare licebit.
Obstupuere hostis miratæ ignobilis ausa
Nectaris artifices, humilemque capessere pugnam
Cum vili textrice pudet; namque æmula turpis
Indecorem fœdat palmam, laudesque triumphi.
Non certare tamen puduit magis, æmula victas
Ne jactaret apes ultro cessisse, suique

Contemptu ex ipso vanum affectaret honorem?
Jamque illa ex alvo tumidâ sua fila remittens
Aggreditur telam veteris non immemor artis.
Hinc atque hinc longo deducit stamina tractu
Fulcimenta operis, quæ nexa tenaciter altis
Circùm hærent ramis. Stat pensile fundamentum
Aëre libratum medio, cui textilis ædes
Nititur. Hinc mirâ se circinat arte per auras,
Et circumducti sinuosa volumina fili
In gyrum certâ torquet distantia lege.
Ut parvus si fortè lapis percusserit undam;
Ducere inæquales æqualiter aspicis orbes,
Et medio liquidos à puncto crescere gyros;
Sic fila in spiram coëunt, semperque minores
Ordine dispositi succedunt orbibus orbes.
Hos operosa lares multos sibi fingit in usus
Non minùs insidias, quàm texere sedula lanam:
Hinc etenim incautas venatur aranea muscas,
Quæ curis vacuæ dum ludunt aëre aperto,
Cursibus & variis, variisque recursibus errant;
Hostiles subeunt fraudes nil tale timentes.
Captivas avido volucres tum gutture latro
Ceu labyrintheis erroribus irretitas
Aggreditur, prohibetque fugam, & nova vincula captis
Agglomerat, gravidâ educens nova vincula ab alvo.
Vana reluctantes illæ arctis solvere sese
Conantur nodis, & nisibus impatientes
Innumeris quatiunt alas, atque in latus omne
Crura pedesque agitant nequicquam, artusque pusillos;
Si quà aditus pateat, liceatque evadere turpis
Ingluviem monstri, mortem patulo ore minantis.
Illa ferox lateri ac dorso trepidantis inhærens
Prædam infelicem sævis complexibus urget.
Tale peregit opus textrix invisa Minervæ,

Ingenium infelix acuente libidine laudis.
Non satis hanc domuit justissima Palladis ira;
Hæret adhuc tumidæ malesana superbia menti;
Usque adeò nullâ est vitium sanabile pœnâ.
Interea florum è lacrymis, & olentibus herbis
Elicit ambrosiæ succos Hyblæa juventus.
Ardentes instant operi, curaque sagaci
Perficiunt mellis cœlestia munera, regum
Digna siti, & cyathis non indignanda deorum;
Omnibus idem ardor; diversaque munia quamvis
Diversæ curent, pars omnibus æqua laborum est.
Invida Cecropiam spectabat Aranea turbam,
Aspersoque ardebat opus violare veneno.
At fidas timet excubias in vulnera promptas,
Quæ tela exacuunt, atque horrida bella minantur.
Miratur tacita ingenium, miratur & artem
Agminis aligeri; lanæque ignobile textum,
Nectareum dum cernit opus, vilescere cernit.
Dissimulat tamen infelix, & grandia verba
Jactat, & injustas sibi vindicat improba laudes.
Hoc vestrum, inquit, opus, prædatrix turba! per agros,
Per nemora, & montes passim exercere rapinas.
Vestra hæc sunt studia atque artes: discurrere pratis,
Omnia diripere, & populari veris honores?
Nil mirum vobis tam dulcia mella videri:
Nil equidem, nil dulce magis quàm vivere rapto.
Reddantur flores Hyblæ, reddantur Hymetto:
Vernantes repetant agri, & florentia rura,
Quas rapuistis, opes, alvearia nulla relinquent;
Vestra, licèt nectar superent dulcedine, mella
Sunt latrocinii pretium, atque aliena supellex.

Demite furta, nihil superest. Jactare rapinas
Jam pudeat. Vestram, siqua est, ostendite laudem;
Nam mellis direpti, hinc atque hinc flore coacto,
Debetur pratis, non vobis, gloria. Vestrum est
Dedecus, ò latronum acies assueta rapinis.
Ast ego divitias fœcundo viscere clausas
Mecum habeo, mecum ipsa gero, nil quæritur extra;
Materiemque operis dives mihi sufficit alvus.
Si nostros aut grando lares, aut invidus imber
Diruat, & Zephyri, conjurat æque procellæ
Stamina disjiciant tenues dispersa per auras,
Nullus erit reparare labor; nam turgida lanâ
Viscera inexhausto præbent mihi vellera censu.
At vobis male parta rapit si mella colonus,
Non levis est jactura; labor perit irritus anni;
Atque inopi desunt congesta alimenta senectæ.
Talia jactantem armatum circumspicit agmen,
Spiculaque exacuit pubes generosa; sed iram
Continuit pudor, & vitâ spoliare superbam
Respuit, indignans humili sua tela cruore
Polluere, & turpi ceras fœdare veneno.
Ast apis ante alias, cui mellea copia fandi,
Talia voce refert, & crimina vana refellit.
Infectum livore animal, gravidumque veneno
Talia verba decent. Genus ipsum, ac formâ loquendi
Detegit ingenium. Dignas his reddere voces
Nos natura vetat: nam nectare plena, veneno
Verba carent nostra. At penitus non finxit inermes
Provida rerum opifex. Non desunt spicula; quamvis
Omne absit virus. Nullius nostra veneni
Ira luem irritata vomit, sed vulnerat hostes.

Ergo rapax nos turba, & rapto vivere nostra
Sunt studia, atque artes? Tu nos, tu criminis hujus
Insimulare audes, prædonum maxime prædo?
Quo monstrum nunquam natura rapacius ullum
Edidit, assiduæ cui sunt alimenta rapinæ,
Cui tumet informis muscarum stragibus alvus;
Oscula nos violis & purpureis hyacinthis,
Oscula libamus Narcissis, oscula calthis.
Sugimus hinc rorem, & pretiosi dona liquoris:
Ad prædas dulces, & amica ad furta videntur
Sponte suâ patulo nos ore accersere flores.
Materiam dant prata Thymum, casiasque recentes;
Puniceamque rosam, & certantia lacte ligustra.
Ast illam nostræ solertia perficit artis.
Materies aliena in nostros vertitur usus.
Nostrum opus est, nobis generandi debita mellis
Gloria; nos etenim, temerè quos undique sparsit
Alma parens rerum, succos miscemus in unum,
Temperiemque damus. Siquid corradimus horto;
Nil patitur damni. Sunt hæc innoxia furta.
Colligimus rorem, quem solis adureret æstus:
Libamus florem, at libato gratia flori
Prima manet, manet idem odor, atque intacta venustas.
Nectareus solùm flori non utilis humor
Exprimitur, pereunte brevi qui flore periret;
Tu tamen insano jactas, temeraria, fastu
Quòd tibi texendi fœcundâ innascitur alvo
Materies. Speciosa tibi laus ista videtur.
Mordicus hanc teneas. Tanti est contexere lanam
Ludibrium Zephyri muscarum in damna volantum;
Ut tua sustineas pro filis viscera ab alvo
Extrahere, & fibris evulsis ducere telam.
O decus, ò tantæ merces uberrima curæ!

At

At nos innocuo si sugimus ore liquores,
Quos flores præbent, & olentia gramina pratis;
Fingimus hinc nivei dulcissima pabula mellis,
Queis, laudes aliæ ut desint, laus sufficit una,
Quod pro lacte olim Dictææ rupis in antro
Prima recens orti fuerint alimenta Tonantis &c.

FRAGMENTUM SATYRÆ

Ex Prolusione habitâ ad Rhetores

Initio anni literarii

DE COGITATIONIBUS INANIBUS.

QUod ineunte Martio limaces solent, quæ suis è cochleis per hyemem obsignatis in tepidum solem prodeunt, exertisque corniculis sublustri viscosâque semitâ proximis parietibus, aut arborum truncis adrepunt: idem & mihi per hæc tempora solenne est, Auditores. Nam toto ferme anno abditus, atque in me ipsum intrusus ac convolutus; aperientibus se primùm, ac reflorescentibus literis, nonnihil ex hoc loco, velut exactâ hyeme, in lucem prosilio; quosdam etiam innoxios aculeos profero, quibus subinde in duriusculum aliquid impingentibus, recolligo me iterum in mea involucra, & velut in nativum ostreum recipior, ac delitesco. In hâc somni otiique caveâ quid diu noctuque moliar, quibuscum vivam, quas inter tricas, & negotia, ne ipse quidem scio, tot intimos recessus, & conditoria, tot intro abditas latentesque spiras habito plenas deliramentis & nugis. Sæpe mihi in mentem venit Vacerra ille apud Martialem, qui calendis Juliis conductâ domo, atque è vetere migrans, impositas plaustro bipedes mensas, gerras, amphoras, allia, & caseum Tolosatem, cæte-

cæterasque domesticas sarcinas sequebatur: & mecum ipse recogito, si, ex Pythagoræ commentis, migrandum mihi foret ex hoc meo in alterius corporis domicilium, quàm lepidum planè spectaculum darem, si, luce palàm, ridiculam omnem ingenii mei supellectilem asportarem.

SEd quod ego ingenuè fateor, si quisque fateri
Ingenuè pariter de se velit; aut ego, lychno
Illato, si possim animos cujusque latentes
Ingredi, inaccessosque sinus, latebrasque subire;
Forsitan haud dispar nox pluribus incubat, & mens
Cuique suis nugis, sed clam tacitéque, laborat.
Forsitan ille, supercilii quem nube severi
Obductum, taciturnumque aspicis, & revereris,
Magnarumque putas momenta expendere rerum;
Forsitan ille, inquam, de cœnâ cogitat, & rem
Hanc unam tacitus versat; populique per urbem
Interea excipit obsequia. Hunc verò macilentum,
Palladiâ atratum tunicâ, quem reris in altis
Nubibus à terris longinquum, hunc forsitan angit
Cura, quòd incauto exciderit carmen pede trunco;
Et reputat secum an Servj sit opinio tuta,
Quæ docet ad libitum variari nomina posse.
Pleraque sunt nugis, & inanibus obsita curis,
Non secus ac muscis, quæ spissâ nube cientur
Musta super, vel humi circùm marcentia poma.
Non ita papilio nunc his nunc insidet illis
Floribus, ut mens hàc illàc incerta vagatur,
Et rebus temere insistit delata quibusvis.
Est tibi lis implexa: diu tibi præstitit aures
Causidicus patiens. Tandem perpauca reponit
Ore gravi: quæ tu, veluti responsa Sibillæ,
Excipis, & tacitus tecum meditaris. At ille,

Dum rem narrabas, digitisque, oculisque furebas;
Ille, inquam, vultu quamvis nutuque probaret
Omnia, tristitiamque gravemque ostenderet iram,
Longè aberat tamen; & stabulum, suaque horrea,
& æger
Villicus, & bos, & vicinus, qui negat hortum
Contiguum, atque alia innumera in diversa tra-
hebant
Longè aliò intentum. Rara est concordia vultûs
Atque animi, paucisque latens translucet ab ore
Ingenium. At vanas, ait alter, non ego nugas
Persequor, intentus lucro, nummisque parandis.
Non ego Parnassum quendam, Aoniasque sorores
Nescioquas, vatum gerras & somnia, curo.
Deliciæ nostræ fœnilia, pascua, vites,
Torcula; in his solertia, in his labor, & studium,
& mens.
At tibi si possim quoque pectoris ima latentis
Altiùs indagare; etiam tibi (vera fatere)
Ridiculum est aliquid, quò demùm hæc omnia
tendunt.
Et fortasse illud spectas, ut epistola, pago
Quæ tibi de patrio veniebat sordida, manso
Obsignata olim pane, interpunctaque cultro;
Jam cerâ Hispanâ, & cuso munita sigillo,
Illustri insignis titulo, te rite colendum
Atque observandum vulgo super efferat. Hoc te
Ulcus habet, demens, his nugis congeris aurum
Anxius, hinc duræ perfers incommoda vitæ.
Cætera quid memorem deliria? Fingit in arcâ
Ille sibi nummos, quos non habet, hisque emit
hortos
Atque armenta, parat convivia, fabricat ædes.
Hic sese locat in solio, atque ibi rex sedet, inde

Jura dat in populis. Ille inter millia pugnat
Densa virûm, volitatque furens per tela, per hastas,
Partiturque homines medios à vertice ad imum:
Hic ad sexcentos sibi vitam protrahit annos,
Et redit ad primam, post sæcula quæque, juventam:
His studiis miseri meditando impendimus horas.
Interea immortalem animum ad Cœlestia natum,
Corpore ceu stabulo exceptum immundoque suili,
Glandibus his, & quisquiliis, & furfure iniquo
Pascimus immemores. Quod si justissima cura
Interdum subeat tumuli, mortisque propinquæ,
Huic superingerimus confestim cæcuba vina
Atque hilares cœnas. Nimirum arcebimus istis
Fata inimica procul: Nec enim Libitina velit se
Aut ludo ingerere, aut epulis genialibus, inter
Lucrinas conchas, atque in gyrum acta Lyæi
Pocula. Proh quantùm caliginis intulit ægris
Primum illud crimen mortalibus! Ut ratio exul
A vero, infelix, delira, incertaque aberrat!
Ut rebus fluxis, & inani pascimur aura!
Ut supremam illam nobis abscondimus horam!
Vin' tibi, quæ rarò expendis, fortasse nec unquam
In mentem veniunt, ventura novissimà coram
Ad vivum descripta, suoque in lumine promam?
Sic reor: His animum semel adjecisse juvabit.
Huc ades ergo, tui, rerumque oblite tuarum,
Infelix, cui visus hebes terrestribus istis
Finitur rebus. Post hæc mortalia tandem....?
Ast, ohe, satis est, inquis. Jam legimus ista
Claustrorum portis affixa, appictaque muris.
Ne quæso hæc squalens & rustica concio in aures
Deto-

Detonet: aut sacco si perstat musa sub isto;
Teque austera juvat medio Carthusia Pindo;
Huc ades, Anacreon, lætis redimite corymbis;
Atque aliquid nobis festivo concine plectro.
Dic ut Amor quondam Cyprio de littore turbam
Vino hilarem, strepitu læto, mare duxit in altum
Auratâ cymbâ: mox tempestate coortâ
Improbus in nubes fugit, miserosque reliquit
Horrisono expositos nimbo ludibria ventis;
Ipse autem ex altó questus ridebat amantum,
His utique atque aliis dabimus genialibus aures:
At nata è tumulo monita exequialia, & istam
Luctisonam cytharam sacra in Cineralia differ &c.

INA-

INANIS GLORIA.

Lusus Poeticus.

O Nata Auroræ in gremio, ridentibus astris,
Ad Zephyros molles, pulcherrima filia Solis,
Gloriola! O Pindi, & Cyrrhæ, diæque Minervæ
Risus, ocelle, Charis blandissima! Et o mala pestis,
Et scabies, partu cum Circe nata gemello,
Stryx anus, & Syren nequissima! Ficus in horto est
Dilapsis foliis jampridem emortua, trunco
Distorto. Hinc ramus protensis cornibus exit
Suffultus palo, mirè ad suspendia factus.
Nam teres est, extatque solo, quantùm satis ad rem,
Ut bile offusus nigrâ nihil aptiùs optet.
Huic ego tantisper suspendere te volo, donec
Lethiferam hanc effles auram, quâ tollere in altum
Consuevisti animos mortalium, ut inde, remenso
Aëre, præcipites ex æthere devolvantur,
Nam me etiam sic lusisti, dum sæpe maligna
Comiter assidens scribenti carmina, iisdem
Pollicita es toties ventosæ murmura famæ;
Quæ tamen exili sonitu crepuere, ut arundo
Quæ volat ignifero tractu, dum pulveris instat
Vis pyrii à tergo, tum perstrepit exiguo ictu,
Dein cadit ad terram tacitis excepta tenebris.

Nam

Nam quid opus fuerat vigiles traducere noctes
Id propter, chartæque oleique absumere, quantum
Nec scriba è trivio? Pudet enumerare labores
In ventum sparsos. At nunc dabis, improba, pœnas
Faucibus elisis laqueo; laqueo tamen ostro
Atque auro filis radiantibus intertexto;
Ne impendare, velut de plebe lavernio quondam
Nocturnis latrociniis infestus: Eamus.
Sic ego. At illa gemens, fletuq; miserrima largo
Ire negans, atque astra ciens: Non æquus es, inquit,
Qui me supplicio damnas tam præpete, nondum
Auditâ causâ. Quid enim, mitissime vates,
Et Phœbo & sacris musis dilecte, quid, inquam,
Tam dirum insedit facinus, quo tristius ullum
Nec Scytha, nec Scythicis natus de rupibus ausit?
Nil equidem (testor genitoris lumina Solis)
Nil, inquam (testor quoque plectra hæc aurea, & istos
Obtestor digitos per fila canora volantes)
Nil potui aut merui infelix. Hîc subdola laudes
Mellitas solitâ commiscens arte querelis,
Et mendaciolis respergens omnia blandis,
Et miserabilibus lamentis omnia replens,
Improba delusit me iterum; simul & mihi dextram,
Quâ capiti injectâ deprensam crine tenebam,
Ipsa suis digitis paulatim exsolvere cœpit,
Dulcibus interea alloquiis, precibusque decoris,
Et lacrymis orans. Quid plura? Ubi vafra teneri
Laxiùs, & nodos ubi sensit jam prope nullos;
Illico, ceu fulgur, rapidissima fugit in altæ

Tecta

Tecta domûs, & læta dolis de culmine risit.
Scilicet, o bone, jam laqueo potes utlibet isto
Aut captare gruem, aut te ipsum suspendere ramo,
Prorsus in hunc usum nato. Sic deinde locuta
Auratas quatiens pennas sub nubila fugit:
Nec meritas retulit pœnas, sed libera fertur
Impunè volitans, & adhuc nequissima vivit!

UMBRA ACHILLIS.

AD Stygium flumen, denso circumdata nimbo.
Ut stetit è Xantho veniens umbra inclyta magni
Pelidæ, aversâ è ripâ clamore minaci
Vectorem jussit confestim advertere proram,
Conscenditque ratem. Tum remis findere velle
Obscuros fluctus, clavoque assistere, multùm
Reclamante sene; & partem modò in hanc, modò in illam
Inclinare alnum, atque iter obliquare carinæ
Impatiens. Tandem, trajecto flumine, in algâ
Littoris oppositi stetit. At nec solvere naulum,
Nec tolerare moras, nec, uti mos est, dare nomen
Poscenti voluit. Sed protinus arva beati
Elysii ostendi, comitesque ducesque viarum
Jussit adesse sibi. Confestim ante ora senatûs
Tænarii ignotum prædonem rite ministri,
Maximaque Eumenidum perducere velle. Neganti,
Atque oculis torvis spernenti jura trifaucem
Ante ora adduxere canem. At non ille ferocis
Sustinuit vultum juvenis, dictisque minisque
Territus ad cymbam fugit, celerique natatu
Trajecit fluvium, latrabatque ore minaci
Ex aliâ ripâ. Furiæ accurrere sorores
Anguibus implexæ crines, trepidèque vocati
Illico Centauri è stabulis. Tum percitus irâ
Per densum umbrarum vulgus sibi sternere iter vi
Æacides, ferroque moras perrumpere; claustra

Ærea, ferratasque feras perfringere dextrâ.
Hinc strepitus, rixæque, atque omnis avernus in armis.
Continuò Ditis perlatus in ardua tecta
Nuncius, & propiùs rumor, vocesque, tumultusq;
Audiri magis ac magis; infernumque coactûm
Concilium; atque illuc proceres manesque vocati.
At, timidæ interea jussu Proserpinæ, eundi
Libertas data quò vellet. Tum, quotquot inerti
Permistos vulgo norat, sibi junxit Achivos,
Atque alios, quos passim atrâ nox obtulit umbrâ,
Et quotquot vidit cupidas protendere dextras:
Felicesque in agros, multâ stipante catervâ
Heroum, Graiisque suis comitantibus ibat.

Ex prolusione de litterarum neglectu.

FRAGMENTUM.

H*Uic prolusioni occasionem dedit Idyllium quoddam Emmanuelis Thesauri, fortuitò repertum de* origine picturæ; *quo recitato, invehendi ansam arripui in nostros auctores, præsertim vates, quorum multa atque egregia opera ab iisdem neglecta, & publicæ luci erepta interiere. Inter cætera verò peregrinationem meam quandam per universa domûs latibula descripsi, quâ plurima litteraria monumenta ex armariis, cellulis, atque officinis, non sine lepidis inopinatisque eventibus, in lucem eduxi. Nocte autem, quæ litterariam hanc prædam est subsecuta, mihi apparuisse in somnis Deos penates finxi; meque ab iisdem admonitum, ut, illucescente sole, carmina quædam Leonardi Vellii, & Galeatii Treccbii è nostra Societate, reposta in subtegulaneo vestiariæ officinæ, inde asportarem. Hanc verò partem prolusionis, carminibus quippe expressam, lubet subjicere.*

ECce autem in somnis Divûm mihi turba Penatum
Astitit ante oculos, queis horrea, tegulæ, & imbrex,
Et subsolanæ speculæ, & laquearia curæ
Commissa. Hi prædam ingentem, & spolia ampla sub ipso
Jam pridem tecto furtim docuere reposta;
Carmina nimirum captiva, inibique sepulta:
Surge

Surge age, rumpe moras, instant; nam luce propinquâ
Nos Aurora fugat. Simul excessere fenestris,
Et fuscis petiere leves suggrundia pennis.
Ergo, ubi discussit divina hæc somnia Titan;
Allaturus opem miseris, impervia Phœbo,
Perplexum per iter, penetralia cæca subibam,
Multa movens animo. Quanta formidine Hyberni,
Ærneum quà silvà lacum densissima cingit,
Patricj lucum subeunt, puteumque sub imos
Usque dehiscentem manes; quem dicitur olim,
Cælicolum nutu monitisque ingressus Oënus
Horrentes tranasse lacus; & templa, domosque;
Ignotasque urbes adiisse, Acherusiaque arva
Per nemora & tristes calles: Sic me subeuntem
Limina cæca domûs gelidus circumstetit horror:
(a) Primo in vestibulo, tunicas & pallia rosa,
Quæ pluvialis hyems, quæ mordax dissuit ævum;
Par juvenum incumbens curâ studioque diurno
Jugi instaurat acu. Hinc aditus faucesque malignæ,
Inque superna gradus. Ad lævam squalidæ Othonis,
Galdini, & Maroli effigies, tabulis cariosis
Glutine distentæ. Post lignea septa severus
Advigilat (b) senior custos, qui vertice prono
Aut numerat fidis trita æra educta papyris,
Quæ rursum latebris reddit, nigrisque cucullis;
Aut arces veteri designat & oppida panno,
Quæ mox in caligas, strophia, & femoralia migrant.
Hinc furtim tecta alta peto, zephyrisque secundis
Provehor ad lævam vicina Ceraunia juxta.

In

(a) *Vestiariæ officinæ veteris descriptio.*
(b) *Vestiarius.*

In forulis digesta suis indusia lota
Prætereo, adversàq; sitas regione lacernas,
Et Syrtim in medio, qua forfice sesquipedali
Immitis Scyron uno secat omnia metro.
Inde freto angusto vectus feror illico apricam
Exiguo ascensu in speculam. Stant ordine longo
Funibus extentæ lodices, cingula, abollæ
Centum hyemes passæ, victuraq; Nestoris annos
Galbana, & emeriti thoraces, endromidesque,
Balthei, baltheoli, ce ntones, bardocuculli.
Hinc iter ad lævam cæci in penetralia (a) tecti.
Hæc erat, hæc jussu divûm monitisque petenda,
Et penitus lustranda domus. Ter limina cæca
Horrendasque fores petii; ter limine in ipso
Extimui, gelidusque metu vestigia pressi.
Tandem utrâq; manu, vi nitens, & pedis ictu
Ostia perrupi; quo dirum protinus antrum,
Et domus, & tristes penitus patuere cavernæ.
Musa, mihi informes latebras,& squallida regna,
Implexosque aditus memora, quæq; invia, Phœbe,
Lustra subire nequis, quæq; ipse horrentia vidi.
Ibam genua trahens protecto vertice, corbes,
Sandapilasque inter, ramentaque pulverulentus,
Luminibus captus, carie & lanâ obrutus albâ,
Qualis qui mediis tecto labente ruinis
Emergit, nitensque manu per rudera reptat.
Hàc illàc sparsi tripodes, subsellia rosa,
Fragmina sellarum, clitellæ, armaria, cistæ,
Dirarumq; avium nidi. Spolia omnia credas
Huc, Ænobarbo quondam victore, regesta.
Nec Tripolim prædæ tantum convexerit unquam
Draguttus pelagi terror, Calaberque Procustes,
Thyrrenique ferox maris arbiter Ariadenus:
Nec

(a) *Conditorium sub tegulis.*

Nec Læstrigoniis totidem semesa cavernis;
Semiferique putem Caci latuisse sub antris.
Ipse humeris curvis, quà flebilis impulit aures
Vox audita, feror; te, Phœbe, & sancta Heliconis
Numina voce vocans, & vos de plebe deorum
Anculus, obscurique lares, & fusca Laverna,
Queis sacri anfractus, caveæ, & ruta cæsa domorum.
Ecce autem, in tenebris pavidus dum singula lustro,
Ad lucem creperæ summotâ in parte lucernæ,
Quæ procul ardebat tenui intermortua lychno;
Effigies veneranda senis mihi visa per umbram
Incessu lento venientis. Candida toto
Vertice canities, risusque decorque rubentisque
Inclyta majestas oris. Manus altera acanthum,
Pallentesque crocos gestat; manus altera plectrum;
Junior huic juxta procero corpore, vultu
Supremâ macie confecto. At tempora uterque
Lauro umbrata gerit; juveni sed fronde recenti
Laurea densa nimis frontem impedit. Ille canorâ
Victricem Hebræam cytharâ, Assyriique canebat
Exitium regis, populataque castra tyranni.
Carmine quo captus sanctæ ferre oscula dextræ
Ter conatus ibi frustra, ter fugit imago.
Tum sic affari, & curas his demere dictis
Longævus Pater. O nostros miserate labores,
Et semel hos ausus tandem penetrare recessus.
Spectra haud vana putes: vates sumus. Ille ego musis
Vellius ante alios dilectus, parque futurus,
Si sinerent Parcæ, Galeatius. Hisque vagamur
Inclusi dudum latebris, quòd digna locuti
Phœbo olim, lucis meritæ neglexirnus auram,

Carmina ſub nigris paſſi marceſcere thecis;
Mandarique rogis noſtræ monimenta juventæ?
Nec ſpes Elyſiis quondam ſuccedere campis,
Donec qui tenui lychnus prope fumigat igni
Tantum palladii lentus comburat olivi,
Quantum olei fruſtra ſcribendo abſumpſimus olim.
Quare age; per ſiquid vobis melioribus annis
Auximus antiqui decoris, per acerbaque fata
Conſumpti juvenis primævo in flore juventæ;
Carminibus noſtris, quando data copia lucis,
Dic properent alii ſua jungere carmina vates.
Sic ait, & texto de vimine pronus uterque
Exanimes inter ſervata poëmata cedros
Eduxit lacrymans. Ipſe inclyta munera ſupplex
Amplexus: Quæ dira, Pater, nox auſa malignis
Inficere hæc tenebris? ajebam. At plura volentem
Dicere deſeruere ambo, ceu ſomnia vana,
Atque iterum ſeſe denſis texere tenebris.
Ergo per ambages tortas veſtigia rurſum
Cæca legens dives ſpoliis in tecta redibam.
Ecce autem, intentis oculis dum ſqualida verſus
Limina reſpicio (dictu mirabile monſtrum!)
Aëriâ è ſpeculâ gemini puro æthere olores
Candentes viſi fœdis excedere tectis,
Felices animæ longâ jam nocte ſolutæ.
Ter circùm niveis luſtrarunt atria plumis;
Ingreſſique hortos alter gelſimina roſtro,
Antiqui memor ingenii, memor uſque cubilis;
Frondem alter veteris lauri tulit ore virentem:
Parthenii donec ſacro de culmine templi
Æriſonam in turrim lapſi, plaudentibus alis
Nubila rara ſuper petierunt ſydera pennis &c.

DE CORVO FABULA.

Quercubus ex altis octogenaria cornix
Ante ortum solis somnum mihi rauca lacessit.
Nupserit illa, puto, nuper; nam graculus illi
Respondet senior conjux, crocitantque vicissim
Discordes ambo. Quæ te unquam, stridula pestis,
Exagitat rabies? Nec milvius hanc sibi prædam
Unguibus invadit? nec duro è tergore pennas
Ille tibi vellit, qui cymbala temperat aureis
Dissona claviculis? Sic olim percitus irâ,
Aëriâ è speculâ dum lenia frigora capto,
Execrabar avem. Verùm illa ferociùs altis,
Me viso, è ramis crocit; corvique sequaces,
Et picæ, & graci quotquot sub fronde latebant
Ingeminant dirum carmen, nobisque precantur,
Venturisque olim sociis dictu horrida quæque,
Bella, famem, scabiem, lites, & inhospita tecta.
Nec satis. Urbe etiam totâ, stridoribus atris,
Ut nigras tunicas videre, & pallia nota,
Rauca sonant diræ volucres, probrisque sequuntur.
Phœbe Pater, vosque Aonio de vertice, Musæ,
Dicite quæ causa irarum, quo numine læso
In nos nigra phalanx exerceat horrida bellum.
Sic vobis nivei prope stagna Heliconia cycni
Assuescant ripis, nec fœda immunda volucris
Ausit Pierias unquam volitare per auras.
Tempore quo rigidus Fabritius, ille Gelonis
Sauromatisque olim notus, Braydensibus olim

Jura dabat sociis; Corvum fama est, probitatis
Et fidei antiquæ, viridis crudæque senectæ,
Hos inter vixisse lares, specimenque dedisse
Indolis egregiæ. Teneris namque hospes ab annis
Assuerat tectis; pulices excerpere doctus,
Sicubi vidisset, rostroque invadere mures,
Felibus exemplar veteranis, quos patinarum
Largus adeps reddit plerumque ad munera inertes.
Contigit ut nigrum miser inter crustula vinum
Largiùs ipse semel potaret, quo cerebellum
Nonnihil immaduit; subiitque insana cupido
Credere se cœlo; quòve illum fata trahebant;
Velatarum adiit contermina claustra sororum:
Tempus erat, quo, post epulas, de more puellæ
Æstivo moriente die, sub vitibus altis
Indulgent miseræ ludis, facilesque cachinnos,
Garritusque cient, quos sæpe subaspera mater,
Virginei cœtus cui credita cura minoris,
Compescit dictis. Conos tum fortè salignos
Decutere alternis certabant jactibus, ut mos
Fœmineo in vulgo: ludoque adstabat inani
Cippus (erat Corvo id nomen). Quis crederet unquam?
Cippus honor volucrum, seniorque asceticus ille,
Legibus austeris servare silentia doctus,
Demissisque oculis, flexoque incedere collo,
Nunc versari inter florenti ætate puellas
Demens, virgineos nec formidare recessus.
Heu! nihil humanis fas unquam fidere rebus:
Protinus ad volucrum peregrinam accurrere lætæ,
Atque illam festo circùm concludere gyro
Ambæ Ceciliæ, soror Ursula, Sor-Violanta,
Euphrosyne, Eugenia, & custos Febronia torni,
Et crispare sacros patiens Victoria amictus,

Quæque

Quæque æs campanum pulsat Petronia mater,
Virginiæque Soror Constantia Petronilla.
Ac veluti mimum paxillo noctua ab alto
Garrula dum peragit, salientem & desilientem;
Stridentemque alis insueto in lumine solis
Miratur simplex circumvaga turba volucrum:
Haud aliter Cippo certatim murmure læto
Circumfusa omnis Vestalis turba favebat.
Ille etiam (dictu miserum!) bellaria rostro
Excipere infelix, & respondere roganti
Singula longævæ matri, quæ prandia patrum;
Quæ macris feriis, quæ pinguibus esca diebus,
Quot numero socii, quis alacrior, & sibi quidnam
Hæc atque illa velint. Cuncta ille arcana aperire,
Atque unus garrire magis quàm fœmina posset,
Mentem adeò potuit vis perturbare Lyæi.
Quid plura? Ut monuit nox sera in texta reverti,
(Quæ fuit exitii summa, & caput omne malorum)
Hinc præses Liduina chori, & soror inde Beatrix
Lemniscos varios adcircinat utraque collo,
Illa rubros, hæc luteolos, vitreumque monile.
Nec secus ac senior capularis vertice glabro,
Nubere qui statuit, cælebs qui junior annos
Degerat; ille sibi visus spectabilis ostro
Versicoloratas libravit in æthere pennas;
Inque lares demum rediit, non ampliùs ille
Qui nuper tectis exiverat. Heu! malus augur,
Ignarus tibi quos referent ea vincula nexus.
Fortè peragrabat sutor nequissimus hortum,
Lanea sub noctem convecta volumina quædam,
Jam dudum opperiens. Tecti cùm limine in ipso
(Sic erat in fatis) morti jam debitus ales
Incidit in dirum custodem, qui peregrinas
In vestes torquens fera lumina, Quò fugis? inquit;

Unde? Quid ista recens, nebulo, tibi purpura pennis
Nata? quid hæ nugæ? quò, furcifer? Ille fateri
Omnia, ubi fuerit, quid viderit, ut redeunti
Illa adnexuerint, & cetera. Nil retinere
Graculus, urna velut lympham verso evomit ore.
At durus sutor, pietas cui pectore nulla,
Quo non è corio vetus ocrea durior ulla,
Illico prætori austero rem detulit omnem;
Mox Cippum fraude accitum, nil tale timentem;
Secretò in tenebris inclusum cratibus abdit.
Manè, ubi nigra dies pluvio sese extulit axe,
Diditur in socios series rei. Tollere vultus,
Mirarique omnes quæ tam vesana repentè
Mens injecta foret, quâ spe, quo numine lævo
In sacras ædes volitasset, quomodo, curque.
Murmur erat, velut in sylvis cùm turbidus Auster
Serpit arundineis: strepit ædes cuncta susurro
Hinc atque hinc vario. Miser in prætoria ductus;
Judicis ante oculos, formidatumque tribunal
Ut stetit, hesternis de nugis rite rogatus;
Admissum crimen, violataque claustra fateri,
Inque meri hesterni potum delicta referre,
Testarique Deos lacrymis, veniamque precari;
Quo gemitu orator motus, qui tum Ciceronis
De Oratore librum, & Fabii præcepta docebat;
Vellius ille bonus, quo non humanior alter
Candidiorque senex, casum miseratus iniquum;
Mitibus, ut poterat, lenire ea crimina dictis.
Dandum aliquid primo errori, tum simplicitati;
Tum vitæ anteactæ studiis, vino, atque senectæ.
Noctes atque dies clausus penetralibus atris
Vitam agit infelix; nec si semel expatiari
Extra ædes patrias libuit, fas perdere letho
Innocuam volucrem. Non crimen tale putarat;
Nec

Nec sanctos adeò, custoditosque penates;
Abstuleratque omnem Bacchi vis improba mentem.
At quodcunque scelus fuerit vel morte piandum,
Per vetus hospitium, Patres, per quidquid honesti
est,
Non pœnam refugit, sed plecti mitiùs orat:
Quare agite,heu misero permittite luminis auram,
Quam poscit lacrymans, & vobis devovet omnem.
Spondeo ego posthac vino illita vitaturum,
Neve egressurum tectis. Non hæc ita spondes
Tu quoque? Rauca gemens ales demittere sese,
Et maria & montes promittere singultando,
Et, nisi præstiterit, sibi quæque horrenda precari.
At lacrymis judex & vocibus obstruit aures.
Stat punire nefas letho, & dare posteritati
Exemplum memorandum omni, quod secula
discant.
Et quanquam moveat pietas, animumque lacessat,
Ire juvat contra, supremaque jura tueri.
Ergo, ubi rite Patres ad mensas accubuere,
Sistitur in medio reus ales, nigraque mortis
(Attonitis circùm, intentisque tenentibus ora)
Charta palàm legitur.
Cippus de Grachis hesterno vespere musto
Ebrius, in cœtus Vestales quòd penetrarit,
Inde ausus collo muliebria dona referre,
Atque arcana domûs vulgare, & lædere claustra,
Trunco infelici suspenditor, & laqueator
Sacrilegis vittis, quas improbus asportavit.
Diriguere metu cuncti, gemitumque dedere,
Secum evolventes quid vinum & fœmina possint,
Quid multum eloquium, nunquam sine crimine,
ut erret
Devius in præceps qui spernit parva, nec ulli

Cæca,

Cæca, suique nimis secura audacia prosit:
Est in parte horti nemus altis quercubus horrens,
Nocte ubi concubiâ diræ sub frondibus atris
Lamentantur aves. Nulli fas tangere patrum,
Vesper ubi incubuit, nigræ penetralia silvæ.
Non gramen tellus, non lætas educat herbas,
Tantùm humiles juncos, veterisque insignia myrti:
Ingens in medio nemoris patet area, musis
Sacra olim, statio nigris nunc stridula picis.
Huc ubi pervenit Cippus (miserabile visu!)
Adjutorum inter sæva agmina succinctorum,
Ut stetit in medio, & nemus undique circumspexit,
Nec saltem differre necem juvat usque precari;
Infelix ales furiis immanibus actus
Horrendum cecinit carmen, quo lucus & omnis
Insonuit stridore domus: Dii talia reddant
Gentibus infandis, quas non tetigere querelæ,
Nec casus miseri. Hæc merces hæc nempe laborum,
Hæc lassæ ætatis requies? Juvat ire sub umbras,
Crudelesque domos fugere, ingratosque penates.
Spero equidem extremas voces, supremaque vota
Audiat hæc aliquis superûm, qui dira rependat
Funera: Tum siqua est nostri post fata superstes
Umbra memor (vos hæc animis mea figite dicta)
Dira lues volitans, vox horrida corporis expers,
Urbe sequar totâ raucis clangoribus, hostes
Invisos mediis triviis, mediâ urbe lacessam.
Et vos, penniger i socii, stirps incola cœli
Exercete odiis gentes: nigra agmina nigris
Imprecor agminibus, pugnent ipsique nepotes
Irarum memores, nec pax nec fœdera sunto.
Sic ait, & vittas, non istos munera in usus
Tradita, lethales subiit, ramoque pependit
Infaustum funus. Flerunt è quercubus altis
Aëriæ

Aëriæ in ramis volucres, ipſæque dedere
Annoſæ quercus gemitum, procul & cypariſſi
Avertere caput; flerunt quoque triſtia Cippi
Fata Deæ, & ſilvam feralem fugit Apollo.
Ex illo infenſi nobis ex æthere corvi
Paſſim inſectantur probris, & ſicubi quenquam
Proſpexere, gravem quamvis ſenioque verendum;
Corvinum ingeminant carmen. Non dira Celæno,
Ocypeteque ſoror Strophadum ſub rupibus altis
Triſtiùs ingemuit; nec quos Cythereïa verſos
Threycias in aves comites Diomedis Achivos
Piſcoſis jubet in ſcopulis effundere queſtus.
Cauſa mali tanti ſutor nequiſſimus ille
Cippi accuſator. Meritas ſed numine divûm
Ille etiam ſubiit pœnas. Nam munere poſtquam
Lethali eſt functus (dictu mirabile monſtrum)
Oſſibus atque cuti nigra illi veſtis adhæſit;
Hærenteſque manu conatus vellere amictus
Implevit curvos pennis nigrantibus ungues.
Os abit in roſtrum, & conanti reddere voces
Stridula vox crocit. Nunc tectis corvus oberrat
Unguibus inſiſtens duris, perque atria longa
Saltibus incedit. Nil tutò cuique repoſtum.
E cellis olidos calceos, crepidaſque biennes,
Nocturnos & pileolos, atque obvia quæque
Ungue rapit prædo, & latebris nidiſque reponit.
Vellius at bonus, & vindex clementior æqui,
Dilectus Phœbo vates liquidum æthera pennis
Albus olor petiit &c.

FINIS.